

Luceafărul

LECTURĂ

JTi

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

C.N. ROMTEHNICA S.A.

Nr. **45** (721)

Miercuri, 14 decembrie, 2005

„Pentru că poezia Anei Blandiana este, fundamental, o comunicare cu lumea și cu sinele. Tocmai de aceea, nu întâmplător, piesele de rezistență din perioada 1990-2004 mi-au părut a fi poemele autobiografice, din care s-ar putea alcătui un interesant autoportret în mișcare, prin care ne reîntoarcem, la capătul acestei călătorii, de la poezie către «autorul» său viu.“

(raluca dună)

ana blandiana

bujor
nedelcovici

Nu întâmplător delatorii, colaboratorii, ofițerii din Securitate sunt acum „noii îmbogățiți“ despre care toată lumea afirmă că reprezintă corupția, dar nimeni nu a intrat în pușcărie! Nu întâmplător foștii torționari se amuză evocând cum îl băteau pe Paul Goma! Generalul Pleșiță nu dovedește aroganță și cinism, ci nerușinare! Dar cine se ascunde în spatele lui și de ce nu este trimis în judecată și pedepsit?!

pag. 16-17

literatura lumii

Omul din casa
de piatră

iasos roussos

cerneală proaspătă

ion roșioru

Xeromanul dă
cu „subsemnatul“

pag. 10-11

la limită

Se știe foarte bine că existența regelui François I - Francisc Întâiul - a fost una plină de aventură, iar pentru un foarte mare nobil aventura însemna război sau iubire ori, mai curând, război și iubire. Suveran al Renașterii, care a contribuit enorm la a aduce în Franța sa spiritul și cultura unei Italii în plină efervescență inovatoare, creatoare, împlinind, încă o dată, aspirațiile și potențialul Antichității clasice sub noi condiții, pe seama unor oportunități și într-o ambianță încă mai receptivă, mai deschisă decât aceea a imperiului care se prăbușise cu un mileniu înainte, François I nu a fost totdeauna un comandant glorios de armate și nici măcar un amant continuu satisfăcut de escapadele sale. A adus și așezat la Amboise pe marele, incomparabilul Leonardo - a construit palatele cele mai strălucitoare pe Valea Loirei sau în apropierea Parisului. Arhitectura, artele plastice și literatura Franței, care, prin comparație cu acelea generate de geniul Italiei, ar fi putut rămâne provinciale,

**caius traian
dragomir**

marginale aproape, sau ar fi decăzut până la o astfel de stare, căci, de fapt, ele își începuseră mersul ascendent, zborul mai curând încă din vremea lui Carol cel Mare, au făcut din țara lui François I centrul civilizației lumii vestice, în mare măsură tocmai datorită receptivității pentru noblețea, elevația culturală datorată gustului subtil și energiei acestui rege de neuitat. Dacă Franța nu a reușit să așeze asupra Italiei regimul unei cuceriri durabile, a făcut astfel încât să absoarbă, să redimensioneze și să traseze în istorie, pentru totdeauna, potențialul și stilul celei mai alese civilizații născute pe seama operelor produse, pentru eternitate, în spațiul intelectual greco-latin.

La gloria marelui rege - purtând însă amprenta negativă a consecințelor și a însuși principiului absolutist - a contribuit, neîndoiește, și Victor Hugo, cu a sa piesă **Regele petrece** (o dramă, o tragedie, un mare și elegant divertisment?) și, indirect, după schimbarea de nume a personajelor, **Rigoletto-ul** verdian. Hugo, dar și Giuseppe Verdi nu au încercat să creeze despre François I o imagine cu totul falsă.

Îndrăgostit sau cel puțin captivat amoros, de soția unui negustor parizian, regele nu ezita să o viziteze pe aceasta noaptea, în dormitorul ei din casa în care locuia împreună cu acel banal (probabil banal) comerciant care îi era bărbat, a cărui cameră se afla la alt etaj și care nu s-a dovedit ulterior a nu fi deloc lipsit de inspirație în materie de comportament adaptat la circumstanțe cât se poate de greu de controlat. Monarhul sosea incognito, în întuneric, pe străduța pe care locuia cuplul respectiv, în compania câtorva nobili care aduceau și o scară. Aceștia îl ajutau să intre pe fereastră în dormitorul doamnei și îl așteptau până la

plecare, patrulând în jur. În cele din urmă, soțul realizează ce se întâmplă și, după ce se așază o vreme la pândă, își dă seama și cine este nedoritul, pentru el, vizitator. Onoarea de a fi fost soțul iubitei marelui rege nu pare să fi apărut negustorului exact drept lucrul pe care se cuvenea să și-l dorească. Problema de a-și repudia soția, de a o părăsi, el nu și-o punea, probabil având avantajul dublu de a-i încurca situația familială și de a complica, măcar într-o oarecare măsură, treburile regelui. A trăni pur și simplu ușa - de fapt fereastra - în fața suveranului nu era un lucru de natură să poată fi îndrăznit. Soțul înșelat a dovedit atunci, aflat în dificultate, o fabuloasă imaginație. Desigur, despre demnitatea sa și despre obligațiile respectului de sine în cazul unui simplu burghez, a cărui situație era amenințată de suveranul absolut al țării celei mai mari a Europei vremii, nu este nimic de discutat.

Soțul și-a adunat oamenii de serviciu și i-a înarmat cu torțe stinse, punându-i să aștepte în tăcere și inobservabili la ferestre și intrări. În clipa în care François I a ajuns în fața casei și a încercat să pătrundă în camera iubitei sale, s-au aprins toate făcliile

O noapte din viața marelui rege François I

și lumea, în frunte cu soțul, a început să strige pe cât se putea de tare "trăiască regele, trăiască regele!" Acesta nu a mai avut să facă altceva decât să părăsească scena fără a mai reveni vreodată acolo.

Trebuie observat din chiar această istorie autentică, relatată încă din vremea domniei celui la care se referea, că regii Franței nu aveau nimic din stilul, caracterul și statutul unor despoți orientali sau a unor autocrați necontrolați și demenți, precum Nero, Commodus, Meliogabae. Cu toate acestea merită să ne întrebăm ce s-ar fi întâmplat dacă în loc să fie un rege cel care intră pe ascuns în casă, ar fi fost un hoț, condamnat altă dată ca infractor sau chiar un om oarecare neprotejat de privilegiul nobleții recunoscute, neprotejat de statutul foarte real de șef al unui stat absolutist, de monarh?

Ce concluzie permite reflecția asupra unei astfel de istorii comice? Dacă se dă la o parte nevoia unui om de rând de a ajunge la clovnerie, și deci la ridicul, pentru a se apăra de abuzul autorității, trebuie să recunoaștem că nu a fost decât foarte bine că un anumit libertinaj manifestat de o soție, precum și încălcarea de proprietate întreprinsă de iubitul acesteia, nu s-au soldat cu moarte, cu violențe de orice nivel sau crimă. Nu știm cât de fericit a fost ulterior cuplul burghez, dar nu cred că autoritatea regală nu a conferit, măcar în chip de forță acționând prin simpla prezență, o oarecare asigurare doamnei căreia soțul ar fi putut să îi arate, altminteri, nemulțumirea sa. Un lucru este însă cu totul sigur: că trăim - și continuăm să trăim - într-o lume în care perfecta garanție de a fi tratat uman o oferă doar puterea absolută. Nu avem decât fie să schimbăm ceva din modul în care omul își tratează semenii, indiferent de condiții și situații, fie să renunțăm la nevoia de a ni se garanta ceva cu privire la circumstanțele vieții noastre de îndată ce depășim limitele convențiilor curente sau, mai exact, ale banalității.

acolade

Fragilitatea sateliților

**marius
tupan**

Se adună și se apără - deseori, atacă atunci când cred că-i momentul oportun pentru obținerea unor foloase - cei neinspirati, mediocri și neputincioși, cu speranța că vor dobândi ceea ce nu pot altfel: notorietatea. Vremelnic, reușesc să-și impună numele. Prima etapă e aceea a stimulării protectorilor, cu mici și mari atenții, de la obiecte rare și până la mese copioase, de la apeluri cu diverse ocazii și până la scrisori lacrimogene, care pot îndupleca și munții, ca în vestitele noastre basme. De la dezinteresate servicii, la prompte influențe sociale. Totul pentru intervenții, totul pentru victorie! Care, chiar dacă-i temporară, îi scoate din anonim. Știu că numai dacă se zbat și se sacrifică nu sunt ignorați și uitați. Cu toate umilintele de rigoare, dar și cu o bogată imaginație, nu reușesc întotdeauna să performeze. Cei căutați pot fi capricioși și tabietarzi. Crezând că li se cuvine și mai mult - doar își pun personalitățile în joc, devin ținta ironiilor, îi ațâță pe cei nedreptățiți, fiindcă, inevitabil, se ajunge și acolo -, așteaptă noi dovezi (argumente sunătoare!) de iubire și ridică pretențiile. Atunci, toleranții au de ales: ori continuă să graviteze în jurul planetelor protectoare cu mai multe sacrificii și tot atâtea daruri, ori își caută independența, considerând că ei înșiși au ajuns astre. Și într-un caz, și în altul, soarta lor poate fi imprevizibilă, dramatică. Maestrul se plictisește la un moment dat și refuză să mai fie slujit, pentru că prezența paraziților începe să-l deranjeze. Sau a primit semnale că protecția asigurată unor indivizi îi dăunează, căci o exercită în dauna altora, cărora li se cuvine totuși o altă atenție, de vreme ce n-au depășit condiția speranțelor. Prin urmare, maestrul e avertizat că și el contribuie la confuzia valorilor, întreține cu bună știință. Tocmai domnia sa care, grație calităților, ar trebui să aibă un alt comportament, de veritabil director de conștiință. În al doilea caz, dorindu-și independența, amatorii de glorie suportă riscuri și mai mari. Neavând autoritate și nici calități literare, pentru a se putea evidenția în curând, devin cai de bătaie ai justițiarilor. Le sunt ironizate prestațiile, le sunt judecate operele cu asprime, nu-s uitate linguşelile și practicile neortodoxe. Într-un cuvânt, plătesc. Cu vârf și îndesat, fără să se poată revanșa. Amărăciunea e mai mare decât orice câștig financiar posibil. Abia acum realizează că strategia lor a fost greșită. Cine studiază cu atenție astfel de situații, observă că sateliții au de ales două variante. Se pot lăsa de sportul ăsta, pentru a se abandona anonimului, sau nu mai țin cont de consecințele atacurilor lor. Adică rămân indiferenți la ripostele primite după ce ei au ales calea ofensivei. Și-n acest caz, ne întâlnim cu două situații. Agresorii pot fi considerați nebuni (adeseori, ai dracului, într-un limbaj de periferie!), astfel că suntocoliți. Doar și Dumnezeu s-a dat la o parte din calea lor. Sau, dimpotrivă, ademiniți cu premii și privilegii, pentru a-i ignora pe cei slabi de înger, care admit să plătească taxa de protecție. Altfel, trag consecințele. Și acești sensibiloși pot fi în două feluri: unul din ele... Dar să păstrăm versiunile, perversiunile și diversiunile pentru alte acolade, că multe și amuzante mai sunt manifestările sateliților.

A fi sau a privi

adrian g. romila

Am mai vorbit o dată despre proza cu flux centripet a poezilor consacrați. Severi cu ei înșiși și cu viziunile lor, plini de „defecte profesionale“, poezii scriu o proză densă, liricizând povestea până la saturație, storcând-o de sensuri și încărcând-o, în același timp, într-o mișcare oscilantă, tinzând mereu spre un punct interior, unde semnificațiile se concentrează într-o nebuloasă în care verbul acțiunii explodează. Prozele lor seamănă cu blitzurile unei săbii de samurai, scoasă din teacă la răsărit, vestind, astfel, abundența de lumină care stă să vină.

După sarabanda de simbolizări și de imagini extraordinare din volumul de povestiri de anul trecut, *Orașul topit și alte povestiri fantastice* (mi-a rămas în minte biserica plutitoare, cu clopotele sunând, mergând la vale o dată cu râul,

cronica literară

ocolind tандru sloiurile de gheață), Ana Blandiana a publicat recent o nouă carte de proză, una extrem de greu încadrabilă, de fapt, genului prozastic, cu un titlu hamletian: *A fi sau a privi* (Humanitas, 2005). Ea pare, mai mult, un exercițiu contemplativ, o încercare de a trece în cuvinte urmele cele mai evidente din depozitul afectiv al memoriei. A rezultat o culegere de meditații fragmentare, ceva între pasajele unei diaristici mai sofisticate și reflexiile etice și estetice ale poetului de vocație.

Autoarea rememorează secvențe din parcursul biografic sau instantanee din realitate, fixând în piese de 1-2 pagini (uneori și mai puțin) obiecte, peisaje, evenimente, ființe, încadrate într-un fel ramă narativă lipsită de intrigă. Titlurile anunță, de cele mai multe ori, obiectul scurtelor desfășurări textuale: indiferența la lucruri prea scumpe și, deci, acaparatoare (*Inscripție pe o grămadă de cioburi*); fascinația pentru povești în copilărie, trecută în plăcerea adulților pentru desenele animate (*Nevoia de basm*); impudoria caselor dărămate, care-și exhibă prin zidurile căzute secretele interioare (*Peisaj învins*); puritatea „nectarului ierarhizat în cristale“ al pepenelui sacrificat, în

opozitie cu grosolanul „sânge animal“ (*Poem de vară*); grația și libertatea supremă a pisicilor de maidan (*Strada pisicilor*); „realismul“ plăsmuirilor imaginare din mitologie (*Fantezie*); figura pitorească a unui anume profesor de muzică, „cu bărbuță și lavalieră, cu plete și basc de catifea“, aducând în comunism parfumul unei lumi trecute (*Orele de muzică*) etc. Înșiruite în cronica de față și desprinse de contextul lor original, „temele“ Anei Blandiana par banale, mult prea simpliste pentru a se înscrie în palmaresul ei literar. Citește „la cald“, însă, în interiorul pulsației metaforice a textului, ele revelează un farmec discret, dat de aureola lirică a tratării și de strălucirea de cristal a formulării. Prozele blandiene capătă, în acest caz, evidența unor tablouri în culori vii și în tușe sigure, re-prezentând cele mai variate subiecte din perspectiva unei vederi prin excelență estetică. Redau un pasaj mai întins, dintr-o piesă care mi-a plăcut în mod deosebit, una, altfel, emblematică pentru întreaga tonalitate a volumului.

În *Felul cum plouă* poeta afirmă că poate cunoaște oamenii doar privind felul cum plouă în jurul lor, urmând o intuiție ascunsă, imposibil de descris în cuvinte sau de cuprins în vreun concept psihologic. „Sunt oameni în jurul cărora ploaia cade copilăroasă, cu clăbuci și zarvă nestăpânită, făcând să crească ciupercile și să scoată coarne bourești melcii; sunt alții în jurul cărora ploaia desenează, se desenează discret ca o fină hașură, ca un voal subțire care foșnește mătășos și face streșinile să cânte abia auzit; pe unii îi învăluie ca o rețea invulnerabilă, ca niște implacabile riduri ale văzduhului, fără zgomot și fără sfârșit; pe alții îi împodobește cu serpentinele ei colorate, încurcându-i în liniile lungi, pline de haz; unora le atinge obrazul și li-l face mai frumos, li se agață de gene și strălucește în picuri instabili; altora li se scurge prin păr și pe gât murdărindu-i, făcându-i să tremure și să-și strângă în jurul gâtului bietul fular, înjosindu-i, urâtindu-i“. Bazându-se pe „marea sensibilitate a ploii“, eu-l poetic aplică o veritabilă divinație caracterială, o hermeneutică descriptibilă doar în formele epurate ale metaforei: „Câmp de studiu, fantastic instrument de cunoaștere, joc pasionant, călăuză, cheie a tainelor, părul de apă al cerului se împletește pentru mine mereu altfel, lăsându-mă să ghicesc în el - așa cum

anticii ghiceau în măruntaiele păsărilor“.

Piesa se încheie aici, lăsând să plutească vraja definiției finale a ploii ca „instrument“ interpretativ, postată astfel strategic. Se întâmplă asta în aproape toate textele volumului, mixând uneori moral, alteori estetic și filozofic specia prozei.

Dar demersul literar al Anei Blandiana nu e, aici, gratuit. Pentru a arunca definitiv în aer relația obișnuită între autor și narator, precum și granițele știute ale speciei, dialectica lui *a fi* și *a privi* e teoretizată chiar în prima pagină a volumului, pusă sub aparența unei confesiuni artistice. În ea ni se spune că obișnuința privirii îndelungate se transformă în capitalul experienței de viață, generatoare a unui „spor de cunoaștere“. Dar acest câștig e compensat de o pauză în puțința de a fi, pentru că nu poți să fii prea mult ocupat cu privitul și în același timp să

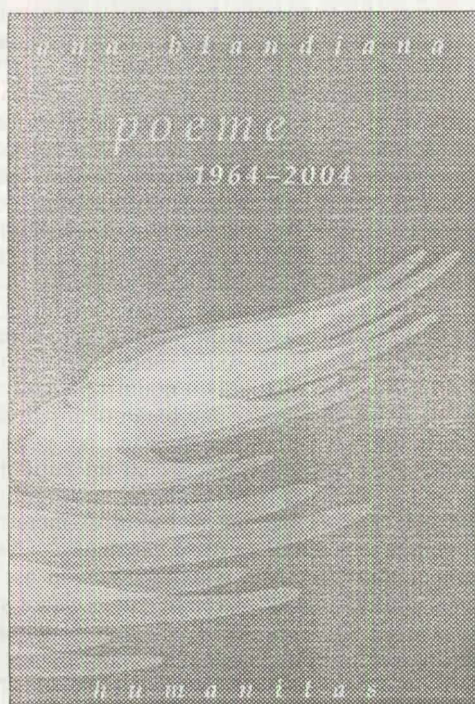

și fii. „*A fi* și *a privi* devin două verbe opuse și violent exclusive în lumina unui întreg destin. *A fi* sau *a privi*, aceasta e întrebarea“. Scoase din fluxul vieții proprii și trecute în imagini și cuvinte, priveliștile care te înconjoară și te ating, chiar și cele mai mărunte, devin și ele borne existențiale, demne de trecut în cele mai alese rafturi ale memoriei. Și totodată îți dau posibilitatea unei pauze ontice, ajutându-te să îmbătrânești mai greu și să decantezi toată înțelepciunea stoarsă din fragmentele de realitate asupra cărora te-ai oprit. În acest caz, ecuația *a fi - a privi* are o singură soluție, în opinia autoarei: „*A fi pentru a privi*“.

Aplicațiile ecuației sunt, desigur, în volum.

Poeme 1964-2004 de Ana Blandiana, publicată la Editura Humanitas în 2004 (an în care aceeași editură a publicat și un volum de inedite, *Refluxul sensurilor*, o nouă ediție din romanul *Sertarul cu aplauze* și volumul de proză *Orașul topit și alte povestiri fantastice*), este o antologie de autor care ne oferă imaginea unui destin literar întinzându-se pe parcursul a 40 de ani. Lectura acestei antologii poate semăna cu o vizită la muzeu. Ar fi desigur trist să citim aceste poeme de parcă am contempla reci figurine de ceară, copii ale unor personaje celebre, odată vii. Pentru a citi cu adevărat această poezie clasicizată și clasificată, așa propune următoarea soluție: să facem abstracție de tot ce e în afara ei, de tot ce știm sau am citit despre ea, să rupem poezia de autor și de orice context.

Ce putem să păstrăm atunci când ne îndreptăm spre această poezie? Amintirea unei prime lecturi adolescente sau ce își amintește cineva drag din poezia Anei Blandiana: imaginea unui exuberant dans în ploaie sau „niște poeme cu gutui”. Deschizând volumul doar cu aceste

amintiri și cu dorința redescoperirii unei emoții, poate a aceleiași emoții originare, vom citi-reciti poemele de debut cu o plăcere extraordinară. Poemele de dragoste și nu numai acestea: *descântec de ploaie*, *dans în ploaie*, *învingători* sunt traversate de o magmă caldă, de un șuvoi de emoție; o vitalitate autentică, spontană reușește să se comunice plinar în aceste poeme. Cred că aici se află miezul acestei poezii, în capacitatea de a se comunica, prin simplitate, ingenuitate, transparență. Ceea ce nu înseamnă că e o poezie adolescentină și stilistic: spontaneitatea e a sentimentului, dar poezia e deja stăpână pe sine, matură. Tocmai de aceea prospețimea poemelor din *Persoana I plural* rămâne nevestejită, după 40 de ani: „Lăsați ploaia să mă îmbrățișeze de la tâmple până la glezne./ Iubiții ei, priviți dansul acesta nou, nou, nou./ Noaptea-și ascunde ca pe-o patină vântul în bezne./ Dansului meu i-e vântul ecou./ De frânghiile ploii mă cațăr, mă leg, mă apuc/ Să fac legătura-ntre voi și-ntre stele./ Știu, voi iubiți părul meu grav

Recitindu-ne „clasicii“

raluca dună

și năuc./ Vouă vă plac flăcările tâmplelor mele./ Priviți până o să vi se atingă privirea de vânt/ Brațele mele ca niște fulgere vii, jucăușe -/ Ochii mei n-au cătat niciodată-n pământ./ Gleznelor mele n-au purtat niciodată cătușe./ Lăsați ploaia să mă îmbrățișeze și destrame-mă vântul./ Iubiți-mi liberul dans fluturat peste voi -/ Genunchii mei n-au sărutat niciodată pământul./ Părul meu nu s-a zbătut niciodată-n noroi!“ (*dans în ploaie*)

Al doilea volum, *Călcâiul vulnerabil*, aduce deja o îndepărtare de lumea pură a emoțiilor, de lumea naturală a lucrurilor: poeta trece în universul confectionat, artificial, dar și luciferic în sens blagian, al cuvintelor. Eul cade dintr-un paradis al copilăriei ființei, dar fără să fie izgonit: trăiește concomitent în lucruri și în cuvinte, în copilărie și în afara ei, în cunoașterea prin idee și în bucuria simplă a senzației. Poezia devine, din comunicarea de sine, spontană, a unei feminități matinale, literatură, adică poezie conștientă de sine ca literatură. Tema etică, mai precis o culpabilitate tragică, conduce la o progresivă răceală și la o dedublare a emoției. Parțial, această criză de identitate, în fond, e depășită în volumul următor, *A treia taină*, mai cărnos, revenind la imaginea concretă, la deschiderea inițială a poemului. Aici descoperim texte foarte frumoase: *requiem*, *cântec*, *iubire*, *elegie*, *pietă*, care se circumscriu imaginarului și limbajului poetic al epocii, dar care îl și depășesc, prin metafore îndrăznețe, unele, de conotație expresionistă.

Tema copilăriei și tema etică - în subtext, una politică - se unesc: pierderea sentimentului plinar al lumii și conștiința culpabilității își găsesc soluția în rămânerea sinelui într-un univers natural necorrupt. Esențială apare acum păstrarea legăturii profunde, orfice, cu universul și solidaritatea eului, chiar dacă un eu înstrăinat de sine, cu „sufletul lumii”. În *50 de poeme*, această soluție se adâncește, printr-o coborâre în universul frunzelor și al fructelor, a căror moarte e urmată mereu de o reînviere. Cuvintele se vor supune și ele legilor lumii vegetale, ele trebuie să cadă „numai ca fructele, numai ca frunzele./ numai cele în care moartea s-a copt”. Trecerea, moartea sunt percepute acum la nivelul senzorialului, printr-o permanentă raportare la modelul naturii, în continuă viață, dar și putrefacție. Pe alocuri, poezia se confundă cu un panteism al emoțiilor, e bulversant de vic, ceea ce îi conferă o materialitate fecundă. În fond, ceea ce hrănește poezia Anei Blandiana, începând de la al doilea volum, este o tensiune neîmpăcată între contrarii, la nivelul semnificației - opoziții de tipul viață/ moarte, puritate/ vinovăție - și la nivel stilistic, al imaginii sau topicii. Poate pe o treaptă superioară valoric, volumul *Octombrie, noiembrie, decembrie* continuă aceeași linie poetică: o proliferare-concatenare de imagini ale realului, bucuria unui paradis în

destrămare, populat de îngeri-copii, dezbrăcați de aripi și coborâți în concret. Leitmotive precum somnul, marea, ninsoarea, ordonează un univers (de inspirație blagiană) pe trei coordonate ale imaginarii. *Poezii* (1974) și *Somnul din somn* (1977), gravitând în jurul celor trei motive fundamentale, mereu reînnoite ca sugestii simbolice, cuprind texte inegale, unele facile, altele superbe: poeta reușește încă să unească armonios puritatea și concretețea, transparența și profunzimea, poezia și conotația politică. O senzualitate (pe care am întâlnit-o înainte sub forma unui ambiguu misticism) se etalează acum în poeme pe care le-aș numi olandeze, un fel de *naturi moarte cu vanitas*, în care vedem: „fructe senzuale cu viermi/ în cărnile dulci de rușine”. În *Ochiul de greier* (1981) simțim o oboesală, chiar de simbolurile în care poeta investise; revenirile la starea de copilărie a emoției și a imaginii sunt tot mai rare. Conștiința unei deșertăciuni definitive, la nivel individual și

cronica literară

colectiv, și neputința de a spune lucrurilor pe nume generează o poezie eteroclită, incoerentă stilistic, mai denotativă, care sfârșește, din sugestie și metaforă, în explicație și reflecție. O dată cu *Stea de pradă* (1985), poeta se instalează într-un univers poetic impropriu sieși, în care nu se mai poate mișca și în care emoția se mineralizează progresiv, cu unele resuscitări accidentale. E ceva putred în lume, în această lume, țară (sentiment pe care îl exprimă, într-un alt limbaj, și Ileana Mălăncioiu), dar și în mine, și această putreziciune e urâtă, ucigătoare, de nesuportat: aceasta ar fi sursa neputinței de a mai scrie poezie, de fapt de a se mai comunica. Pentru că poezia Anei Blandiana este, fundamental, o comunicare cu lumea și cu sinele. Tocmai de aceea, nu întâmplător, piesele de rezistență din perioada 1990-2004 mi-au părut a fi poemele autobiografice, din care s-ar putea alcătui un interesant autoportret în mișcare, prin care ne reîntoarcem, la capătul acestei călătorii, de la poezie către „autorul” său *viu*: „Frumos ca un poem/ Într-o limbă pe care nu o înțeleg de tot/ Timpul din care-s făcută/ Se stinge-n secunde și ore și zile./ Din lumânarea înaltă/ Mai arde un ciot./ Dar flacăra pune coroană/ Pe fruntea zeiței feștile/ Care/ Strivită de atâta splendoare/ O înalță cu disperare/ Pe o coloană./ Gata să se împrăștie, de scrum./ Într-un ultim acum.“ (*scrum*).

Cartea supliciilor

octavian soviany

Fără încrâncenările Elenei Vlădăreanu, dar și fără ingenuitățile Mirunei Vlada, Oana Cătălina Ninu (*Mandala*, Editura Vinea, 2005) scrie o poezie a visceralității în suferință, vorbește despre bolile celulelor și ale țesuturilor, alcătuieste „fișe clinice” și „dosare de observație” unde sunt înregistrate mizeriile fibrei organice în care s-au concentrat parcă germenii tuturor maladiilor. Ca și Elena Vlădăreanu, autoarea *Mandalei* transcrie astfel spasmurile unei corporalități maligne, ce „metastaziază” ca un țesut canceros, dispune de o stranie putere germinativă cu semn negativ, care face cu puțință metamorfozele monstruoase: „carnea mea e albă și păroasă a ta e doar albă a portocalei e roșie și e carne/ pielea mea am întors-o pe dos e ca o scufie de păstârnac din care ies fire mari/ și grețose ca ultima mea coafură cărare pe mijloc și șuvițe linse pe față/ ruj strident și degete neastâmpărate scormonindu-mi în trup/ nasul meu se dilată de-o palmă în curând va naște pielea s-a rupt inegal/

galaxia cărților

mi-o lipesc cu sânge de burtă în curând va naște nasul se bosumflă și-și mângâie/ copilul respir și plodul se trage înapoi corpul lui îmi stă în gât și el mă lovește cu pumnii” (*Mandala* 5). Această materie maladivă devine, în poemul *Mandala* obiectul unei paradoxale fixații, ea dezgustă, dar și fascinează, declanșează mecanismul pornirilor autoagresive, iar textele Oanei Ninu capătă acum aerul unor lecții de chirurgie sau par desprinse din paginile unui manual de tortură medieval: “Nu mai știu să scriu mi-am rupt mâinile și le-am lipit de oglindă în loc de rame/ am înodat venele aproape de tavan m-am strecurat sub picioarele tale în urma mea/ cocoloașe de hârtie dăre sângerii secreții închegate/ mă târăsc pe burtă să-miucid viernii intestinali mă împing în coate înghit pietre/ șerpilor mă disecă pe dinăuntru miros a coji de portocală pânțele mi-e găurit de/sute de ace groase ruginite mă tăvălesc pe cuie îmi sărut burta o scui dau cu pumnii în ea” (*Mandala* 4). Autoagresivitatea are, în asemenea poeme, aspectul unui act gratuit, ține de manifestările unei ființe absurde, agonice, aproape beckettienne, bântuite de o paroxistica ură de sine, care coexistă însă, paradoxal, cu

reveria narcisică. Pulsuinea erotică e fixată asupra „imaginii din oglindă”, a dublului, astfel încât autosupliciu se transforma în act amoros, iar autoarea transcrie stări schizoide, pe parcursul cărora actantul liric se dedublează, devine o „ea” care fascinează erotic: “poza ta în sepia mon amour e un fum în jurul gleznelor mele subțiri/ pe patul de spital mă gândesc la zilele când nu mă văd și nu te văd/ ca șoricioaica oarbă ce roade căpățânile puilor apoi moare cu labele în sus și burtă lăsată/ spasmul ei e spasmul nostru strâns nedislocat într-o după-amiază ploioasă/ de care nici nu-ți mai aduci aminte după ce treci de colțul blocului la braț cu părinții tăi/ și bolile de familie mă fac covrig sub pătură uite, aici între calorifer și pat mi-ai spus că mă iubești/ când mă întind pe jos să mă rog găsească fire blonde împănate-n covor/ și-mi vine să vomit și s-o dau dracului de viață/ inelul pe care îl port în deget are diametrul vaginului tău” (*Mandala* 16). Se ajunge astfel la criza identității sexuale, iar ego-ul apare în ipostaza unui „cvasi”, a „fetei-băiat” care oscilează între homo și hetero sexualitate, e atrasă de un partener cu sexul la fel de incert, care nu este însă decât propriul său reflex specular (textual), iar copulația e substituită prin textualizare, odată cu evocarea „materilor” scripturale și a instrumentelor de inscripționat: “noi nu am fost un androgin noi am fost o femeie și crăpam pietrele cu pânțele/ în fiecare noapte ne visam burta pe dinăuntru treceam buricele degetelor peste/ amprentele imprimate pe pereți atunci știam că ne cheamă ana/ și că ne cheamă de dincolo să decupăm figurine de hârtie/ era munca de ghetou/ să fac lanțuri să te prind de mine să lipesc verigile cu scuipat/ să-ți scriu fițuici pe trup să nu mă uiți am un singur ochi de sticlă de care te lipești toată/ curbându-te strivindu-ți pânțele de zid cantr-un/ ritual al ochilor umflați” (*Mandala* 17). „Fuga de feminitate”, exorcizarea umorilor feminine și a corporalității maligne devine astfel miza actului poetic, prin care femeia reală e înlocuită prin „femeia inscripționată”. El are însă caracterul unei vivisecții, presupune scormonirea nemiloasă a fibrelor și a țesuturilor, e o autotortură aproape cu nepuțință de îndurat, astfel încât privirea introspectivă, care scormonește ca un bisturiu în profunzimea plasmelor organice cunoaște momente de relaxare, deplasându-se (ca în cielul *Nu e timpul, fato*) de la spectacolul visceralității în criză la filmul cotidianului. Acum, Oana Cătălina Ninu abordează reportajul autenticist, care capătă însă aspectul „picturilor metafizice”, unde realul e „textualizat”, realcătuit, devenind suportul reveriei thanatice, căci poeta

descrie „cetăți ale morților”, evocă ritualuri funerare grotestice sau sortilegiu sanguinare: “babele chioare îmbrâncindu-și colivele pentru soldații lor roșii/ morți la darabalele atârându-le cuminte între pulpele toaca lucioasă/ ciocăniturile ei ca pișcăturile dese și rapide pe picioare/ sfântul altar se crăcănează drept pe mijloc/ nu poți nici măcar să arunci mâncarea uitată cu zilele în frigider/ sau resturile de carne moartă uitate cu săptămânile în tine/ strângi din dinți strângi rahatul din fața ușii aprinzi lumânări pentru morți pentru vii/ ungi tocul ușii cu sânge cald de miel” (*Nu e timpul, fato* 1). Locul scenelor de autosupliciu e luat aici de frisonarea thanatică, de teroarea extincției („nu trebuie nu trebuie nicidecum să adormi/ noaptea asta poți să te sufoci și să mori în somn fără măcar să știi”) sau de pulsiunile suicidale („fac senn pe burtă număr striatiile luminii pe lama verde a cuțitului/ în apa caldă nu simți tăietura e ca atunci când cineva îți toarnă ulei încins pe corp”). Poeta are sentimentul senectuții precoce, e copleșită de trivialitatea propriilor sale acte fiziologice, viața a devenit „sfârșit continuu” (ca la Bacovia), iar poemele Oanei Ninu transcriu acum tribulațiile unor marionete umanoide, a căror existență se reduce la simple gesturi mecanice: “sunt un copil bătrân copile, și bătrânețea de dată de la Dumnezeu am mereu buzele umflate/ învinețite de la pastile și plâns mă joc cu marginile cămășii mele de copil handicapat unghiile/ tale mi-au rămas în carne și asta mă d o a r e mai mult decât orice altceva// dar mirosul ăsta de sex umezit apă de ploaie și lacrimi/ mi s-a întipărit obsesiv pe limbă îmi privesc vârfurile pantofilor pline de noroi/ și mă simt o păpușă veche de cârpă cu mâțele scoase-n afară” (*Nu e timpul, fato* 7). Scrișul devine hemoragic, e o emisiune de sânge „imund”, expresia unei feminități ancestrale, care și-a epuizat toate rezervele de vitalitate: “azi mi s-a scurs sânge negru din burtă un șuvoi ca o sfoară cu noduri/ pe care o deșir la nesfârșit până ce fac bătătură în palmă și scriu ca să uit că nu trăiesc/ pe pereți desenez linii neregulate lucrez cu un cuțit în placentă e liniște și mai simt/ pe sub unghii dendritele mamei bătrâne și trupul ei încrețit scurgându-se-n mine/ ca-ntr-o canalizare” (*Nu e timpul, fato* 10). Mai convingătoare în asemenea poetizări decât în versul - ușor căutat și ușor calofil al *Mandalelor* - Oana Catalina Ninu ne oferă astfel varianta în cheie „sânge-roasă” a „poemului extraterin”, transpune în scene de autoerotism cu tulburi și stranii explozii de sadism (sexual și textual totodată) obsesia „ieșirii din feminitate” pe care o împărtășește cu colega ei de promoție. Nota ei de originalitate trebuie căutată mai ales în sarabandele de imagini, care au uneori luxurianta malignă a țesuturilor bolnave, într-un anume barochism al expresiei, care cultivă (așa cum se întâmplă și la Miruna Vlada) stridentul și ostentativul.

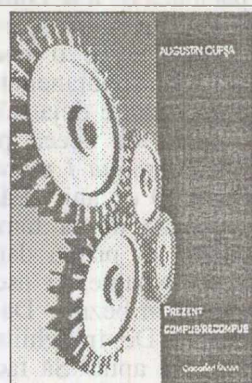
1) **Bunul kamikaze**
(Mircea Ioan Casimcea)
Editura Viitorul
Românesc

2) **Natură vie cu scorpion sentimental**
(Dumitru Hurubă)
Editura EMIA

2) **Prezent compus/recompus**
(Augustin Cupșa)
Editura
„Convorbiri literare”

În tot cursul secolului XX civilizația „occidentală” a fost zguduită de numeroase fenomene cărora li s-a dat numele de „revoluții”, ele afectând și restul Lumii, state și popoare foarte îndepărtate în calitate de beneficiari sau măcar de martori uimiți. Desigur, prin efectele pe plan social, revoluțiile de acest ordin au fost cele mai pline de consecințe, dar în artă, știință, tehnică sau gândire ceea ce s-a numit revoluție și revoluționari este pe deplin justificat. Einstein și Plank, Freud și Pavlov, Proust și Joyce, cubismul, arta suprarealistă sau cea abstractă au modificat din temelii concepțiile asupra lumii sau perceperea lumii, chiar dacă unele rezultate au fost contestate - ceea ce e poate la fel de caracteristic ambițiilor radicale ale promotorilor.

Fenomenul acesta general, dar și foarte divers, nu putea să scape celor interesați de revoluții, care, așadar, voiau să-și legitimizeze acțiunea prin îngemănarea cu ceea ce se petrecea și era recunoscut pe un plan mult mai general, dar care se prezenta fără pretenția de a reprezenta un „bloc”. Deși unele revoluții (în știință, tehnică, arte, chiar economie) nu aveau a face cu politica, toate mișcărilor „de stânga” din lumea occidentală și le-au însușit măcar în parte săvârșind astfel o altă fraudă ce merge până la escrocherie... Căci nu era nimic comun între „revoluționarea” romanului modern pe care o recunoaștem la Proust sau Joyce și marxism, după cum nu era între teoria relativității sau cea mutaționistă în biologie și cu atât mai puțin între el și psihanaliză, o adevărată revoluție aceasta, cu consecințe în multe discipline științifice.

Privilegierea ideii de revoluție poate fi un fenomen justificat, dar asociind-o cu marxis-

opinii

mul sau aducând-o ca ajutor pentru a salva o teorie muribundă, infirmată tocmai de știință, e cu totul altceva. „Stânga” intelectuală a comis decenii de-a rândul această fraudă, deși Freud și-a elaborat ipotezele, fiind în deplinătatea forțelor intelectuale înainte de 1900 și a fost contemporan cu marxismul încă de pe atunci în criză. De ce, oare, nu s-a rostit în favoarea lui sau măcar să fi extras ceva din el în favoarea propriei sale teorii? Cu obișnuita ei lipsă de bună redință, „stânga” intelectuală nu a ținut seama de incompatibilitatea dintre cele două și, pentru că „facea bine” să fi deschis ambelor tendințe revoluționare, a căutat până la spartul târgului să concilieze răsufalata „filozofie” marxistă cu ipotezele unui adevărat om de știință, precum onestul profesor de la Viena, indiferent de erorile lui.

(Să ne gândim că de această aberație nu a scăpat nici un savant antropolog de talia lui Claude Lévi-Strauss!)

Interesant (dar nu și îngrijorător pentru cei în cauză) e că în imperiul „sovietic”, toate aceste teorii, inclusiv cea a relativității, dar mai ales psihanaliza care atrăgea atenția asupra complexității ce se descoperă în acel fenomen așa de neglijat de comuniști, adică Omul, erau drastic respinse, acoperite de anateme și injurii, blamate ca niște produse de descompunere ale Occidentului aflat în criză, dacă nu chiar pe moarte: arta lui Picasso nu putea produce decât scandal la Moscova, cum și cele mai multe realizări ale suprarealiștilor „revoluționari”. Or, acest marxism dogmatic a fost adus în țara noastră de armata de ocupație sovietică (având din timp agenți special pregătiți) și noua „descălecare”, după ce socialismul făcuse

Au fost nebuni? (III)

alexandru george

primii pași cu vreo trei sferturi de veac înainte, ceva de cu totul alt ordin: filosofia sau învățătura marxistă (cuvânt care evocă mai bine caracterul ei religios) au fost implantate în România cu forța, ca o anexă și justificare teoretică a Terorii de stat.

... Și acest marxism a fost cultivat de grupul troțkist să-i spunem al lui Paul Georgescu, chiar dacă încă din „ilegalitate”, după cum îmi va mărturisi el mai târziu, intelectualii comuniști de tipul lui aveau rezerve față de Stalin, pe care în grupurile „conspirative” din junețea lor îl numeau „Mustăciosul” - fapt a cărui veracitate eu n-o pot verifica; sunt însă convins că după 23 august 1944 nimeni n-a mai suflat o vorbă despre asta, toți aliniindu-se admirației universale pentru „Geniul popoarelor”. Nu știu dacă viitorul autor al **Vârstelor rațiunii** a fost centrul acestui grup de exaltați (din care Virgil Ierunca va evada norocos prin plecare în 1947, dar, atenție! ultimul atestat lăsat în țară a fost proiectul de a scrie un **Homo Sartrius**, din care apucase să publice în „Agora”, p. 72-80, eseu **Existențialism. Umanism.**) Nu știu care era exact componența, presupunând doar că soția sa Marta, ființa aceea nu putea lipsi, El s-a căsătorit ulterior cu o altă femeie eterică, Dina, pe care eu n-am ajuns să o cunosc, nici măcar să o zăresc, deoarece la multele mele vizite în locuința lor din str. Sf. Constantin, ea se afla în camera de alături după un glasvand, pe care-l percuta ușor vocea mea sonoră. Și ea aparținea „burgheziei” detestate de ambii soți, deși am citit un eseu destul de aderent și comprehensiv iscălit de ea și dedicat nu lui Lenin sau măcar lui Marx, ci principelui de Lampedusa.

Nu știu care fusese exact componența acestui cerc de originali, dar prin anii '70-'80 Paul Georgescu, unul dintre rarissimi intelectuali comuniști intransigenți pe care i-am cunoscut, rămas după atâtea cutremure și furtuni un admirator al lui Troțki, întreținea un grup de simpatizanți din care pot enumera cu certitudine pe S. Damian, Radu Cosasu, Florin Mugur, Lucian Raicu și Sonia Larian, dar se pare și I. Ianoși, ca să nu mai pomenesc de unele treceri fugitive precum Radu Petrescu și poate și alții care ar completa tabloul stranietății. Căci toți erau personaje intelectuale de marcă, aflați în faza mării decepții politice văzând orientarea din ce în ce mai „de dreapta” a regimului, mai ales în sectorul cultural, unde „legionarii” nu numai că ridicaseră capul, dar începuseră să dea tonul. Că programul acestora sincer se suprapunea cu cel „de stânga” și că metodele violente de impunere și constrângere mergând până la crimă le întâlneau în ambele tabere nu părea să-l deranjeze pe mentor și față de mine nu au fost niciodată evocate.

Un tânăr de azi, mai ales care a cules din Occident definiția celor două orientări politice în varianta drastice deosebiri, își poate pune anumite întrebări; pentru mine, ca liberal, ambele sunt egal de odioase și mă întreb cum de au aderat la ele oameni inteligenți, dezinteresați, dispuși la sacrificii? Cei pe care i-am evocat mai sus nu aveau decât de pierdut, erau oameni care ar fi izbândit și ar fi ajuns mult mai departe în regimul burghez în care se formaseră și pe care voiseră să-l distrugă. În calitatea lor de evrei (atât la noi în țară, cât și în Occident), se aflau cel puțin pe o treaptă mai sus decât „masele”, „oamenii simpli”,

clasa „muncitoare; de ce au urmărit egalitarismul în jos, cu pierderi incalculabile și pentru ei, nu numai pentru poporul pe care comuniștii năzuiseră să-l „ridice”?

În fine, întrebarea se pune cu atât mai vădit, în domeniul artei, adică tocmai acela al excelenței, al calității, al harului și rafinamentului, al îndelungatei educații, dar, în modul cel mai vădit, al concurenței acerbe care nu e favorizată decât într-un regim de libertate cât mai largă, mai nezagăzuită. Marxiiști cu icre negre, diverse amante decorative, limuzină la scară, dar și legionarii noștri care înainte de a asasina îngenuncheau și se rugau (să fie ajutați, nu iertați) aceluiași Dumnezeu în care credeau și victimele lor reprezintă fenomene patologice care cer un anumit tip de explicație, dar ca niște oameni ai minții ce s-au străduit (aș zice: din naștere) să se pregătească pentru a depăși comunul, să creadă în fantasma egalitarismului, să caute să-l impună cu forța, reprimând cele mai firești porniri ale Omului, mi se pare de discutat și am încercat aceasta, inclusiv cu domnul I. Ianoși care mai închină și acum Dumnezeului Marx câte o ofrandă și nu lasă să i se stingă lumânarea într-o capelă restrânsă la el acasă, cu doamna.

Nici un răspuns nu mi-a venit de la el și de la nimeni... Căci, ce mi-ar putea răspunde?

Ideea egalitaristă este una nu justificată, nu generoasă, ci profund CRIMINALĂ, pentru că atacă și contestă însăși ființa umană în cea mai simplă și mai profundă definiție a ei. Inegalitatea este intrinsecă ei, nu e o anomalie sau o perversiune recentă care ar trebui corectată sau suprimată: viața în societate creează diferențierea, aceasta deosebind pe om de termite sau de bancurile de scrumbii, de coloniile de castori și chiar de haitele de lupi. Inegalitatea este corelată cu noțiunea de libertate, poate chiar derivată din ea, oricum, e urmarea acestora firească și se vede astfel cât de contradictorie e alăturarea libertății de egalitate în lozincă Revoluției Franceze. Consecința imediată a libertății omului este inegalitatea și garanția ambelor e proprietatea prin care cetățeanul își întemeiază securitatea și independența, dar și demnitatea.

Or intelectualii și mai ales esteticienii sunt profesori de proprietate, evaluatori, autentificatori ai unor fenomene pe baza deosebirilor unorii infinitezimale de calitate propriei (sunt ani de zile de când am spus cele mai de sus domnului George Radu Bogdan, un expert în materie de artă: cum de a putut fi măcar vreodată comunist, când tot ce face el în profesiunea sa pe care a sfârșit prin a o sluji eminent este un proces de expertiză artistică, de diferențiere, de distingere între fenomenalități care nu pot fi niciodată la fel. (O dată mi-a povestit eforturile sale obsesive de mai multe săptămâni sau chiar luni de a distinge un tablou autentic de Andreescu de unul fals.) Cum poate un om cu un asemenea tip de inteligență să creadă în acea imensă amăgire și minciună care e egalitarismul pe care o manevrează atâția escroci, pentru că e una din marile iluzii tenace ale naivilor amărăți?

griji letale

hei, strigă mama,
fii atent, acum te naști
privește spre lume să-ți iese chipul bine.

mai încolo visezi
fii atent să nu cazi, dragul mamei
nu e nimeni în jur
aerul e surd și lumina e oarbă
nici vorbă de resemnare
oricum toate se petrec în afara grădinii perfecțiunii.

viața ta presată crunt între două coperte
cer și pământ
cu cât vei fi strivit mai bine
biografia ta se va scrie sus și jos.

viața și epoca - viscol în viscol
tâmpile de oțel spărgând val după val?
sau oase împachetate în viermi
înaintând prin furnicături.

mergi printre pădăii
dar fii atent dragul mamei!
ce fel de libertate, de fericire, mai e și asta?

tone de oje și pansamente la pândă

am mâncat din miezul mărului
și deodată s-a făcut lumină
dar eu știu că tu acolo, în spate,
pui de o moarte
în umbra mâinilor tale
și-n umbra ochilor tăi.

îmi arăți costume de epocă
ne privim printre decolteuri
orice bucată de pe pielea ta
mă privește când e privită.

sunt anumite părți ale trupului
care se devorează
tone de oje și pansamente
stau pe aproape

n-ai văzut că sângerez sub piele,
nu-i de ajuns?

medierea pe ape

pe un mal al dunării e luni
când pe celălalt e deja marți.

lecția ostrovului încă n-am uitat-o
și la ce ne-ar folosi nouă?
e chiar lecția despre cerc
nici schismă după schismă nu ne-ar salva.

aici moartea se tocmea la malul dunării
marfă turcească la vedere.
dezertările sunt rare
nici atunci libertatea nu e nemărginită.

chiar și în toamnele profetice
când ascultam foșnetul porumbului
era o continuă frecare a spațiului cu timpul
nimic însă din zgomotul cu care
viața e scoasă cu lopețile din bieteles trupuri.

anton jurebie

pe cain al nostru îl cheamă damocles
și nu e nici pește nici pescar

tugovanka

vreau nu vreau eu tot la sud de dunăre trăiesc
numai moartea mea se lăfăie aici
ea îmi ține ascunse culorile
lumânări vii și plasmе
albul și negrul la vedere, vărsate peste tot.

nici nu s-a sfârșit și
noiembrie e chemat la ordine
va fi o pace rusească în cer
dar până la înfricoșătoarea iubire
să ne bucurăm totuși
de aerul acesta coborât de pe aripile zăpezii.

sau să ascult de marii profeti
care spun că punând tristețe lângă tristețe
vei dobândi o mare bucurie
când nici nu mai contează că, înjumătățit,
te afli în ceruri

ascunși sub unghiile părinților scormonim lumea

aici, moartea
se vinde în rate
cele mai mici din europa.

nu se suflă nici o vorbă despre
porumb, despre eșecuri
despre „abcesul numit mămăligă“
despre românii care violează spania
și despre străinii care defloarează românia.

aici, dimineți
ne așteaptă cu măști de aspirină
e singurul loc din lume unde
zăpezile șoptesc:
nu de vânturile aprige ne temem
ci de colțul ierbii care mușă pe dedesupt.
nu se știe cine și de unde lovește.

Ințeleptul poate fi lesne acuzat de către individul inteligent de mediocritate, iar de către creator de sterilitate.

Malraux crede că „înțelepciunea este mai vulnerabilă decât frumusețea, căci înțelepciunea e o artă impură”. Nu e mai curând invers?

Înțelepciunea: transparența inteligenței.

Doar fantasmеle ne pot lecuі cu adevărat. Elocvent, Balzac, grav bolnav, declara că l-ar putea vindeca doar doctorul Bianchon, unul din personajele sale.

Mai ușor atribui Celuilalt defectele decât calitățile tale. De fapt, aduci cele mai vii reproșuri persoanelor ce vădesc deficiențe și vicii pe care le ai și tu, măcar *in nuce*.

Femeia hetairică poate avea față de un bărbat exclusiv una din următoarele două atitudini: fie încearcă două atitudini: fie încearcă să-l cucerească, fie îl

memorii

disprețuiește. O neutralitate nu e cu putință.

Te desăvârșești doar dacă te uiți până la un punct pe tine însuși. Prea multă autoconștiință strică.

„Comparați: România alocă 0,1 la sută din PIB culturii (mult, mult prea departe de 1 la sută, deci), în timp ce Suedia alocă, atenție, 5 la sută din PIB, anual, culturii (subvenții pentru tipărire și distribuire și pentru achiziții la bibliotecile publice)! Vă dați seama: ne tot plângem că România n-are acces la Premiul Nobel pentru Literatură (apropro de suedezi, cei care îl patronază) și nu vrem să vedem că nu suntem în stare să alocăm de la Revoluție încoace, nici măcar 1 la sută din PIB culturii (repet, alocăm 0,1 la sută!), nu 5 la sută din PIB, cât alocă suedezi. Aceasta e ade-

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

vărata față a politicii culturale românești postcomuniste” (Liviu Ion Stoiciu).

Tendința de extrovertire a înțelepciunii, ca simptom al impersonalizării sale: „Îți vine mai lesne să te arăți înțelept pentru alții decât pentru tine însuși” (La Rochefoucauld).

„Finanțatorul divizionarei A Universitatea Craiova, Dinel Staicu, a dat în judecată Consiliul Județean Dolj pentru un pat în care fostul dictator Nicolae Ceaușescu a dormit o singură dată. «Supporter» înflăcărat al lui Ceaușescu, căruia i-a închinat până și un parc de distracții-muzeu construit la marginea Craiovei, Staicu se arată dispus să meargă «până în pânzele albe» pentru câștigarea patului. Acesta, împreună cu alte obiecte de mobilier, era amplasat în Vila Bujorului, reședința dictatorului din timpul vizitelor în Bănie. Vila a trecut, după '89, în patrimoniul Consiliului Județean Dolj, dar a fost, recent, revendicată de moștenitorii boierului Barbu Drugă, cel care a construit-o. SC Mercur SA (al cărei acționar majoritar este SIF Oltenia, controlat de Staicu) a cumpărat de la moștenitorii boierului «toate drepturile litigioase» ale imobilului, reușind să-l câștige în instanță. Autoritățile au interpretat însă că patul fostului dictator a fost adus în Vila Bujorului după ce aceasta a fost confiscată de la boierul Barbu Drugă. Prin urmare, lui Staicu n-ar avea cum să-i revină și patul lui Nicolae Ceaușescu, căci acesta nu se număra printre bunurile confiscate, iar finanțatorul «U» Craiova îi revin doar acestea din urmă. Dinel Staicu este însă de altă părere și nu pare dispus să renunțe cu una, cu două. Mai ales că fostul dictator Nicolae Ceaușescu reprezintă un idol pentru ex-milițianul Staicu” („Jurnalul național”, 2004).

Dedat simplității, cum unei vocații naturale. Dar ființează, la fel de îndreptățită și o vocație a complexității. Ghiocelul și orhideea coexistă.

Natura nu elimină ce e „gratuit”, ci elementele care îi stânjesc funcționalitatea. De altminteri e greu de stabilit un asemenea factor. Viața, nu mai puțin decât creația omenească, își păstrează pururi o aripă de „gratuitate”.

Prea multul e demonia multului, prea puținul e demonia puținului. Câteodată, calitățile, ca și defectele înnebunesc.

„A insista pe apartenența etnică mai degrabă decât pe realizările personale, contribuind astfel la dezvoltarea orgoliului etnic, înseamnă a merge împotriva valorilor democratice fundamentale. Formula *black is beautiful* e tolerabilă întrucât nu privește decât estetica; «negrul e just» e rasism pur și simplu. A reduce indivizii la grupa lor biologică originară îi sărăcește și îi împutinează, și ca atare sărăcește moștenirea comună a umanității. E dezolant să constați că, la o sută de ani după afacerea Dreyfus, tot antidreyfusarii câștigă, cei care cred că identitatea individului este în întregime determinată de grupul etnic sau biologic căruia îi aparține. Sexismul și rasismul rămân condamnabile chiar și atunci când sunt asumate de cei sau cele care le-au căzut victimă în trecut” (Tzvetan Todorov).

Păcate rafinate: orgoliul păcatului, orgoliul câinței.

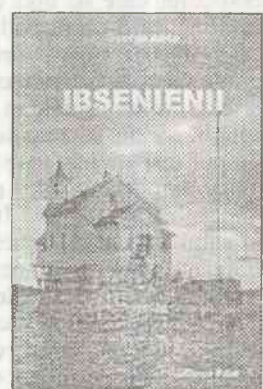
1) **Stau pe țărnu-albastru**
(Octavian Păun)
Editura
AREFEANA

2) **Când Dumnezeu se exilează-n tine**
(Aurel Curcă Udeanu)
Editura Brumar

3) **Ibsenienii**
(George Anca),
Editura
Oscar Print

ION ROȘIORU

Xeromanul dă cu „subsemnatul“

Unul din aceste momente căruia-ți vine să-i strigi faustic să stea pe loc ne e spulberat într-o zi de un ins care n-are comunitate cu arheologii din tabără decât barba roșie și stufoasă. Ne salută într-o franceză impecabilă, dar nu știu de ce sunt tentat să-i răspund în germană. Crezusem doar că uzitează de limba lui Voltaire doar pentru că acest idiom e mai cunoscut în Europa. Apoi mă redresez și pun gafa pe seama emoției. Domnul Claude Tavernier e profesor, ca și mine, numai că specialitatea lui e matematica, mai precis contabilitatea pe care o predă la o școală din Rouen. Se află în excursie prin Europa, cu prietena lui, dactilografă de meserie și pe care o cheamă Claudine. Profesorul ține neapărat să ne-o prezinte. E în drum, lângă un Renault alb și, întru necesară

cerneală proaspătă

relaxare, admiră peisajul care, neîndoindu-mă, îi apare cu mult mai rustic și mai sălbatic decât nouă care ne-am familiarizat cu el atât de mult, că nu ne mai spune nimic. Vântul care i-a abătut pe aici se numește patima pentru artizanat românesc, în mod special pentru ceramica din care speră să achiziționeze câte ceva. Realizez că s-a produs un *malentendu*. Nu cioburile scoase din pământ îi interesează, ci vasele care se modelează astăzi și se mai vând prin bălciuri spre a fi dăruite de Moși. Dar dacă tot au bătut drumurile Europei până aici îi invit să vadă șantierul. Urcăm la „Statul major“ și primul cu care e să dăm nas în nas e Giurguvescu. Se oferă c-o amabilitate suspectă să-și exercite rolul de ghid și ușurința cu care se exprimă în franceză mă uimește. Doar din când în când are câte un lapsus și-atunci, spre a nu face timpi morți, apelează la mine care-s în al nouălea cer de bucurie că am nesperata șansă să pot vorbi cu niște exponenți autentici ai limbii pe care o predau. Dacă mă gândesc bine și-l exclud din calcul pe un profesor francez stabilit în România, cei doi sunt primii francezi propriu-ziși cu care vin în contact. Aș vrea ca turul de onoare al bordeilor care se lasă cucerite centimetru cu centimetru, dinspre pod către olurile uriașe în care iluștrii noștri predecesori își păstrau grâul, ca și al bisericuței ce începe timid să-și lase dezvelite urmele în colțul din nord-vest al cetății, să nu se mai termine niciodată. Și-n timpul discuției în care Giurguvescu și-a dat toată importanța de rigoare și și-a jucat impecabil pantomima lui am o idee trăznită: în satul meu natal trăiesc încă și continuă să frământa argila o droaie de olari omologați pe la competițiile naționale de profil. Le dau nu doar adresa, ci și o „scrisoare de acreditare“ către ai mei, pe care-i rog să nu dezminț sub nici un chip teribila ospitalitate proverbială

care ne caracterizează. Apoi le spun turiștilor că dacă mai trag un pic de timp prin satul meu natal, s-ar putea să-i „juandez“ și eu peste câteva zile, când misiunea mea aici se va fi isprăvit. Coborâm de pe cetate și-i invit la una din mesele de sub agud și-o rog pe Coana Florica să-i omenească și ea, în limita posibilităților ei cantinieristice. Întâmplarea face să fi scris doar cu o seară înainte, chestie de telepatie, poate, câteva strofe în limba lor și cum le am în agenda de care nu mă mai despart, ca urmare a ultimei surprize a lui Baroncea, țin să le aflu părerea și primesc cu o plăcere amestecată, cu orgolioasă ciudă, cele câteva sugestii și observații lingvistice pe care n-am nici un motiv să nu le socotesc avizate. Între timp, în jurul nostru s-au strâns ciotăci toți cei care erau disponibili la ora aceea și cască gura ca la urs: coanele, Viorica, elevele de serviciu și, cu auzul încordat ca al unui ogar la vânatoare, permisionarul pe care l-a uitat Dumnezeu prin tabără, unde cred că se simte de o sută de ori mai bine ca acasă, la el.

După ce epuizez toate strategiile de a-i mai reține în compania mea francofilizată pe nepusă masă, îmi conduc musafirii la mașina lor care, între timp, s-a încălzit într-adevăr, încât „chuzinărele“ ar putea prăji ouă pe capota ei și ne despărțim cu pupături franțuzești groase de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea.

Am urmărit Renault-ul până s-a pierdut în zarea înșorită. Apoi am citit de câteva ori adresa lăsată în agendă, parcă spre a mă convinge că nu a fost doar un vis, o halucinație de-o clipă, datorată soarelui puternic care m-ar fi lovit în cap cu căldura lui generatoare de irealitate imediată. Străinii aduseseră cu ei o briză de libertate dintr-o lume în care eu n-o să ajung niciodată. Și am avut brusc revelația închisorii uriașe în care mă aflam, sacrificându-mă sau lăsându-mă sacrificat ceas de ceas și clipă de clipă pe altarul unei utopii în care nici sugarii nu prea mai credeau, deși cam lor le era destinată, dacă era să ne raportăm la discursurile bălbăitului și ale propagandiștilor zeloși ce ni le băgau pe gât cu ghiotura, obligați fiind, totodată, să ne clamăm bucuria prin aplauze deșănțate și prin telegrame de necondiționată adeviziune. E greu de spus cum am ajuns, prin întunericul ce se năpustea asupra-mi ca un vid universal, în bucuria meu provizoriu de chirpic cimentuit. Voiam să fiu singur și, dacă nu-mi permiteam luxul de a urla, precum coioții în pustiu, măcar de acela de a-mi simți obraji brăzdați de lacrimi fierbinți mă puteam bucura în voie.

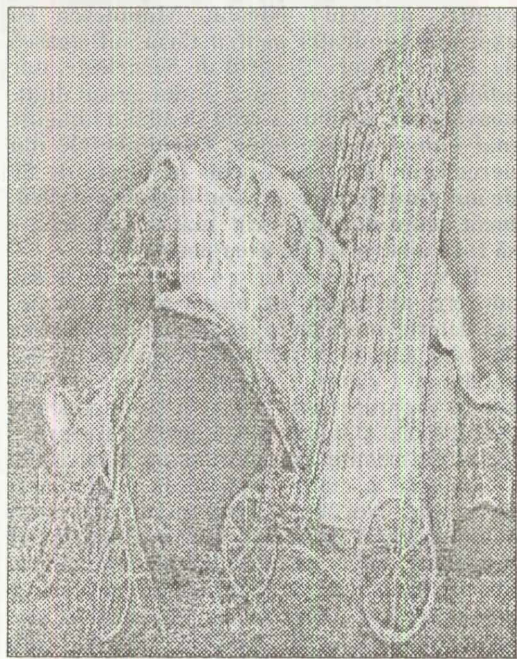
A doua zi, toată tabăra știa că, după plecarea celor doi „rutarzi“ mă podidise plânsul. Mi-l văzuseră, de bună seamă, printre coaste, în timp ce traversasem ograda. Zvonul discreditant pornise de la o lungancă, Tanța Aldea, elevă de serviciu în ziua cu pricina. Strânsă puțin cu ușa, filiforma a început să se

apere, precum marele geniu carpatin în procesul de la Brașov, acuzând pe alții.

Așa am aflat că între timp primisem mai multe scrisori pe care fiica barmanului de „La trei olteni“ mi le desfăcuse și le citise fără rușine, seara în dormitor, și le zdrențuisese cu ură și le aruncase la gunoi. „N-am putut rezista curiozității de-a ști ce poate scrie o fostă elevă profului ei preferat“, a venit răspunsul din partea fetei cu fața borbănată și nas ca un gogoșar. Puțin îi păsa ei că eram cât pe ce să mătur alea cu trupul ei scrofulnic. Î-am mulțumit, în zilele ce au urmat, Celui-de-sus că m-a ajutat să mă stăpânesc și, din aproape în aproape, am dedus că mi se făcuse un serviciu, scutit fiind astfel de efuziunile sentimentale ale Rodicăi care, de bună seamă, îmi reproșa că nu mai catadixisem să-i dau nici un semn de viață. De apreciat era și faptul că nimic din aceste scrisori n-ajunsesese la urechile cu cercei de aur ai îngerului care se întristează ori de câte ori vine vorba de iminenta noastră destăbărare. A obținut aprobarea să petreacă alături de mine câteva ore pe malul Dunării, la plajă, dacă a lua băi de soare înseamnă să stea întinsă pe pătura, veșnic într-una din bluzele-i albe cu mâneci lungi și manșete apretate. Are, zice ea, probleme de pigmentație și eu nu mai insist. Jucăm șeptic în neștire și povestim despre școală, topos pe care-l vedem din perspective diferite. Doamne, și câte nu se văd privind din bancă în direcția catedrei! Mai să-mi vină să cred că profesorii ei sunt de sticlă. Li se citesc gândurile până-n rădăcini, li se știu secretele, dramele pe care le traversează, câte ore au dormit noaptea, unde și cu cine, ce cadouri primesc dirigele de la mamele convocate la spovedanie și consiliere o dată și chiar de două ori pe lună, la acest capitol magistral din orașul ei fiind la concurență cu medicii. Dincolo de ceea ce ar putea fi bărfă și cancan, surioara mea de elecțiune are o perspectivă aparte a sentimentelor și stabilește raporturi ingenioase între ele. Îi sugerez să scrie proză. Îmi mulțumeste și se bucură că sunt pe aceleași lungimi de undă cu proful ei de română. Are deja câteva încercări într-un caiet. Dacă ar fi știut c-o să aibă norocul să mă întâlnească, le-ar fi adus cu ea. Speră, totuși, că n-o s-o ocolesc de-o să am drum, și aș face bine să, prin Medgidia. „Poate obțin un transfer în urbea ta, dacă tot spui că se lasă cu atenții din parte mamei!“ glunesc eu și ea se bucură ca un copil, ceea ce și este, la urma urmelor. De la cei șaisprezece ani ai ei până la cei douăzeci și nouă ai mei, nedezvăluită, e cale lungă și dureroasă, tot ce-mi rămâne e să-mi joc impecabil rolul de *big brother* sagace și să nu-mi dezminț încrederea pe care a investit-o în mine coana Florica și chiar vajnicul salvamator danubian pentru care am devenit un fel de zombi. N-am însă timp să-mi savurez tristețea de protagonist garabetoibrăilean pe marginea de nord a prăpastiei sale

adefice. Una din elevele de serviciu la bucătărie vine să-mi spună că sunt căutat de un domn cu părul scurt. Dacă mi-ar fi spus că de un nene cu plete lungi sunt sigur că n-aș fi tresărit. Îi spun *a la mia sorella* că-i musai să ne strângem catrafusele. "Vreau să te predau așa cum te-am luat pe inventar, mai puțin bronzul de pe gât și de pe gambe, pentru asta urmând să facem, cu acordul soarelui, un proces-verbal separat". "Întotdeauna vă exprimați așa?" "Așa cum?" "Ditirambic, sau metaforic, nu știu cum să zic, nu mi-o luați în nume de rău!" "Poetii mai dau uneori vina pe muze!" Observ cum pistrii i se înecă în sângele care-i urcă în obraji. O strâng de mână. Când se dezmeticește, îmi zice: "Ați putea să-mi spulberați și mie o nedumerire micuță?" Dau afirmativ din cap și ea confirmă privindu-mă cu niște ochi de care nu mă îndoiesc cătuși de puțin că sunt identici cu ai tizei ei, biooaga ce vampirizase sângele și energia unui cireș pe care-l deturnase astfel de la rosturile lui vegetale: "Ultima poezie pe care i-ați încredințat-o lui Mitu are vreo legătură cu noi?" "Măcar de tine aș vrea să fiu crezut că nu i-am încredințat-o eu, așa cum spui. Și-a luat-o singur. S-a simțit, probabil, dator și a crezut că se revanșează în acest fel pentru găzduirea de care s-a bucurat aici, de unde nu s-ar mai urni pentru nimic în lume, dacă n-ar trebui să plece la unitate de unde nu-i deloc exclus să fi dezertat. Restul răspunsului reclamat de nedumerirea ta prefer să-l petrec sub tăcere. Mi se pare că am fost mai mult dur decât galant și adaug întru îndulcirea situației: Cel puțin până după întvederea cu proprietarul tărtăcuței tunsă periută". Nă clătim picioarele în fluviu și apoi le introducem în sandalele care s-au scorojit în barca spartă priponită cu sârmă de un făruș zdrențuit. Și până în incinta taberei nu mai scoatem nici un cuvânt.

La o masă pe care bate darabana cu degetele, ceea ce poate echivala cu camuflarea unei stări de nervozitate, stă un străin. Oare? Deduc că nu e altul decât vizitatorul meu și am o vagă bănuială că-l cunosc de undeva. "Te distrezi, profesore!" mă interpolează el în timp ce-o cântărește din priviri experte și oarecum libidinoase pe însoțitoarea mea. Nu mă grăbesc să-i confirm insinuarea și el continuă condescendent: "Am ceva de discutat cu dumneata, însă aș prefera puțină discreție. Cred că-ți mai amintești de mine. Sunt căpitanul Cosor și ne-am cunoscut când cu țâpurita aia nostimă: «Ceașescu, boșorogii/ Să strigăm din toți bojogii!» Parcă așa suna, de nu mă înșală pe mine ținerea de minte.

Timpul, vorba aia, e frate geamăn cu doamna Scleroza". Aș vrea să să-i atraga atenția că mă parodiază jalnic. Altfel suna varianta princeps și anume: "Să strigăm din toți plămâni/Ceașescu și bătrâni", cu strigătura în cauză salvându-i, cu de la mine inițiativă creatoare, de ridicul pe pensionarii care se luaseră după elevii scoși cu de-a sila la o întâmpinare prezidențială și-și manifestau entuziasmul debordant cu alte două stihulețe la fel de idioate: "Din adâncul inimii/ Ceașescu tinerii". În fond, nici eu nu fusesem altceva decât tot un parodiator, diferența dintre mine și vizitatorul nepoftit fiind că eu n-o să-l dau niciodată pe el în gât și să-l torturez ca să-mi destăinuie chinurile elaborării de distihuri mobilizatoare. Și nici nu știu dacă trebuie să mă întristeze sau să mă bucur că obscurului poet francez care s-a străduit o viață întregă să inventeze semnele de punctuație ale ironiei nu i-a reușit demersul. Nu-mi rămâne decât să-l invit pe năstrușnicul oaspete în bârlogul meu temporar din dispensarul dezafectat, la taifasuri literare, observând însă, concomitent, cu multă amărăciune, că până și dreptul amfitrionului îmi e uzurat în chip abuziv prin schimbarea de roluri. Nu intrăm bine în încăpere (și mă felicit că măcar mi-am făcut patul dimineața, reflex militar care sper să nu se vestejească prea curând) că el îmi și poruncește (are și el reflexele lui, nu?) să iau loc, indicându-mi singurul scaun de la masa pe care s-a scorojit vopseaua de culoare dubioasă. El se așază pe pat (nu întâmplător unul cazon) și începe să bată cu degetele în masă ca și cum ar cânta o mazurcă la un pian imaginar. Și, dintr-o dată, atacă abrupt: "De când îi cunoașteți pe franțujii cu care ați intrat în contact și din partea cui veneau?" "A, vă referiți la turiștii de acum câteva zile? De cunoscut îi cunosc de curând și veneau din partea unor prieteni ai mei din Rouen." "Numele și adresele lor!" "Ale agenților de legătură sau ale amicilor ruanezi?" "Și, și." Răsfoiesc nelipsita-mi agendă cu coperte negre și cu file de acum unsuroase, căci de aproape trei săptămâni carabele mele arheologice, ca și ale elevilor, nu s-au mai întâlnit cu apa caldă și-i dictez în franceză: "Professeur Claude Tavernier, 150, rue de Mont Gargan, code 76000, Rouen, France." "Mă rog, o s-o scrii în declarația pe care-o să mi-o dai *tout de suite*, parcă-așa se spune, de nu mă înșel." "Exact. Din păcate pe-ale prietenilor comuni nu le cunosc." "Oare?" "Păi..." "Bine, o să mai vedem noi!" "Știu doar că pe unul îl cheamă Gustave Flaubert, iar pe altul, care s-ar părea că-i e fiu biologic, Guy de Maupassant." Oaspetele nepoftit, dar care și-a asumat rolul de gazdă, probabil în virtutea faptului că în limba franceză cele două ipostaze diametral opuse sunt desemnate printr-unul și același termen, *hôte*, cu femininul *hôtesse*, sare de pe pat ca și cum arcurile șleampâte ar fi căpătat brusc virtuți catapultatoare și se proțăpește roșu ca racul în fața mea. Îl aud cum articulează printre dinții puternici și albi ca fildeșul de cea mai bună calitate provenind adică de la un elefant răpus în floarea vârstei: "Dacă tu crezi că eu mi-am stricat planetarele mașinii pe drumul ăsta al vostru idiot, pentru ca un neisprăvit să-și bată joc de mine, află că te înșeli. Ascultă-mă bine, bă! Eu nu sunt un pârlit de sectorist ridicat în grad la apelul de scară și n-am de gând să mă las miștocărit de orice pământău care-mi iese în cale cu ifosele lui de mare șmecher." "Dumneavoastră m-ați întrebat, eu v-am răspuns. Cei doi normanzi pe care-i cunosc de-a fir a păr și pe care-i consider *mes amis* sunt cei pe care i-am amintit. Îi predau la școală!" "S-ar putea să nu-i mai predai sau să te gândești la ei într-un loc ceva mai răcoros, dacă nu-ți bagi mințile în cap și nu te

potolești! Știi că n-ai voie să stabilești nici un fel de contact cu străinii care tranzitează teritoriul nostru național?" "Nu știam și vă mulțumesc mult pentru instructaj și pentru prețioasele dumneavoastră indicații." "Și că dacă din întâmplare sau din pură politete ai antamat vreo discuție cu ei pe o stradă, ești obligat în cel mai scurt timp să raportezi celui mai apropiat organ de miliție conținutul conversației?" "Declar pe proprie răspundere că nici asta nu știam!" "Eu unul mă cam îndoiesc că ai fi atât de rupt de realitate pe cât vrei să pari. Iar acum, pentru că tot a venit muntele la Mahomed, te rog să-mi relatezi de-a fir a păr discuția pe care ai întreținut-o cu ei, respectiv despre documentele pe care le-ai trimis afară prin ei. Nu încerca să omiți nimic! Noi oricum știm totul. Să nu ți se pună în cărcă și minciuna prin omisiune, trunchierea cu bună știință a adevărului absolut, iar dacă ți se citește scrisoare la Europa liberă, ești un om mort! Poate încă mai putem face ceva până la ieșirea din țară a celor doi flaiușteri cu rât capitalist care nu scapă nici un prilej să improaște cu noroi euceririle revoluționare ale statului nostru socialist care te hrănește, pe tine, ca și pe mine, din bucata lui de pâine. Nu uita să amintești în declarație despre ce anume era vorba în scrisoare, ai fi putut păstra o copie sau ai ars-o ca să-ți pui cenușa pe cap?" "Nu-nțeleg la ce scrisoare faceți aluzie? Dacă ar fi avut nevoie de **Scri-sorile** lui Eminescu, de **Tâdula prăpăghită** a lui Ion Luca Caragiale, ori de cele ale lui Ghica către Vasile Alesandri, nu la mine ar fi apelat, ci ar fi dat iama prin librării sau anticariate." "Tu chiar continui să mă iei de fraier, bă? Află că pe fruntea mea nu scrie așa

cerneală proaspătă

ceva! Și te mai informează, în aceeași ordine de idei, că am fost șef de promoție, avansat până acum de trei ori la excepțional! În cazul meu, *la valeur n'attend pas la nombre des années*, cum ar spune prietenii tăi. Să-ți cam iasă din cap că doar tu te pricepi la literatură și că dacă eu o fac uneori pe prostul, pentru că așa o cer legile meseriei mele, nu înseamnă că și sunt în realitate. Deci, ca să n-o mai lungim inutil: despre ce era vorba în scri-soa-re? Știu precis că i-ai înmănat una bărbosului cu care te-ai conversat ore în șir, chiar la masa de sub dud, exact acolo m-ai găsit pe mine." "Ce-i just, e just! Chiar acolo am tăifășuit. Și le-am dat și-o scrisoare, dar către părinții mei în al căror sat de la curbura subcarpatică oalele stau prin țambrele gardurilor, așa cum, în basmele de speriat copiii, se usucă în vânt capetele pe care Muma-Pădurii le-a detașat de corpurile voinicilor incapabili să-i păzească, conform învoielii, herghelia de armăsari și de iepe ce făceau alergie la lumina soarelui și, ca urmare, pășteau numai în noaptea." "Te rog să-ți vezi lungul nasului și să nu-mi ții mie cursuri de basnologie ori de mumopădurologie, că nu țin. Nu țin! Sper că nu ți-ai propus să-mi testezi limita superioară a răbdării mele de rasă ariană?" "Eu nu mi-am propus nimic. Dumneavoastră ați dat buzna în existența și în viața mea și vreți cu orice preț să-mi smulgeți niște secrete pe care eu nu le dețin și, ca o culne a cinismului, pretindeți că deja le știți. Dacă ele există în mintea diabolică de fost șef de promoție, nu-nțeleg de ce mai aveți nevoie să vi le confirm eu. N-ar fi mai simplu să-mi dictați ceea ce, chipurile, vreți să aveți negru pe alb, eu semnez și isprăvim o dată toată comedia care nici măcar bulevardieră nu e."

bujor nedelcovici:

„Nu m-am lăsat strivit de împrejurări și complicații facile“

Maria Nițu: Sunteți un scriitor din diaspora pariziană, afirmat în noul spațiu cultural, cu cărți publicate în limba franceză, cu premii importante. Din 1987, anul autoexilului la Paris, faceți parte din colectivul redacțional al revistei „Esprit“. Vă marcați însă momente de solidaritate cu literatura din țară, printre altele, prin prezența dumneavoastră la Târgurile de Carte anuale, Gaudeamus și Bookarest. La Gaudeamus 2004 ați fost un răsfățat al standului Editurii All, unde ați publicat mai multe cărți după 1990. Deși spuneți că ați vrea un interviu prin „e-mail“, cu rămân de modă veche și prefer „interviul live“, mai spontan și mai spumos, fără întrebări rigide, dinainte pregătite, ca bătute în cuie.

Bujor Nedelcovici: Te ascult...

M.N.: Ați prezentat cărți diferite ca factură: jurnal, eseu, roman... Am putea începe cu romanul *Al doilea mesager*, publicat și prezentat de directoarea Editurii Du Style, Doina Uricariu, pentru că această carte a reprezentat un moment decisiv în destinul dumneavoastră.

B.N.: Într-adevăr... Trecând peste perioada în care m-am „întâlnit frontal cu istoria“ și care a început la vârsta de 16 ani - familia făcea parte dintre cei care trebuiau să fie eliminați din societate - după ce am terminat romanul *Al doilea mesager*, am încercat timp de doi ani să-l public la două edituri. Cenzura și editurile mi-au cerut modificări, eu nu le-am acceptat și l-am trimis pe căi clandestine la Paris. Monica Lovinescu și Paul Goma l-au propus la Editura Albin Michel, unde a apărut în 1985. Reeditarea acestei cărți demonstrează încă o dată că nu doar un autor determină o carte scriind-o, ci și cartea poate să determine destinul unui scriitor.

M.N.: Doina Uricariu, prezentând romanul, menționa cu uimire actualitatea și prospețimea cărții. De aceeași părere este și Monica Lovinescu care, în prefață - *Recitind Al doilea mesager* -, subliniază actul de curaj unic. Ați scris această carte în perioada anilor '80-'82 și - după publicarea în Franța - v-ați întors totuși în țară, asumându-vă toate riscurile previzibile.

B.N.: Adevărat. În iarna anului 1985 mă aflam la Paris. După ce Editura Albin Michel a acceptat să publice romanul, m-am întors în țară. Un autor care publică o carte în străinătate, fără ca în prealabil să fi apărut în România, este un autor ostracizat și anatemitat. Au urmat represaliile de rigoare: interogatorii la Uniunea Scriitorilor, Securitate, Partid... urmărit pe stradă, telefonul ascultat, corespondența desfăcută, informatori în jurul meu care înregistrau și raportau tot ce spuneam și cum trăiam... Am aflat toate acestea după lectura Dosarului de Securitate (800 de pagini), care m-a determinat să scriu eseu: *Un tigru de hârtie, Eu, Nica și Securitatea*, prezentat la Târgul de carte Gaudeamus.

Romanul *Al doilea mesager* mi-a purtat -

totuși - noroc... După doi ani, timp în care am încercat să public în țară volumul de nuvele *Oratoriu pentru imprudentă* și care a fost respins, m-am hotărât să părăsesc România. Un scriitor care nu publică este un scriitor mort și eu n-am acceptat să mor...

M.N.: Cum a fost receptat de critica din Franța?

B.N.: A fost bine primit, s-a scris în principalele reviste și ziare din Paris și provincie, iar cronică apărută în „Libération“ a considerat că l-aș fi depășit pe Orwell.

M.N.: Dar în România? Când a fost publicat?

B.N.: După 1990... Când am plecat din România, lăsasem un exemplar lui Nicolae Manolescu și el l-a prezentat Editurii Eminescu. Prietenia dintre noi este mai veche, de vreo 35 de ani, când a scris prima cronică la romanul *Ultimii*.

M.N.: Doina Uricariu, în prezentarea ei, s-a referit la comparațiile care au fost făcute în Franța: Orwell, Huxley și Gustav Herling care a luat - alături de dumneavoastră - „Premiul Libertății“ acordat de Pen Clubul Francez. A mai adăugat că Răul este mult mai insidios, mai amestecat cu concretul, un fals îngrozitor, mizerabil, care duce la abdicarea totală a individului, printr-o comparație expresivă cu acel „panopticon“ imaginat de Bentham, o mașină care face ordine dezorganizând, creând haosul, coșmarul, o dezintegrare ce duce la distrugerea individului.

B.N.: Am scris într-adevăr această carte pentru a nu intra în mașina de tocat oameni și pentru a-mi păstra libertatea... Poate de aceea Doina Uricariu considera că este o carte fascinantă pentru bătaia fundamentală în apărarea omului și a umanității, mai ales acum, când curentele neoconservatoare nu sunt departe de fundamentalismul comunist.

M.N.: Și acest Rău al terorizării individului până la dezintegrare l-ați dezvăluit crunt în eseu: *Un tigru de hârtie. Eu, Nica și Securitatea*, prezentat la Târgul de Carte de către Nicolae Manolescu...

B.N.: După ce am citit cele 800 de pagini ale Dosarului de Securitate, m-am hotărât să scriu o carte în care să înțeleg „unde, când și printre cine am trăit“... Datorită acestei cărți, lucrurile s-au echilibrat, s-au împăcat și eu la fel m-am împăcat cu trecutul meu. A fost necesar să scriu această carte care m-a tulburat, dar care m-a și înseninat. La prima lectură am fost puțin dezorientat de complexitatea și ramificațiile dintr-un dosar cu multe note informative, declarații ale informatorilor, înregistrări ale convorbirilor telefonice etc. La a doua lectură am trăit o surpriză, un șoc... o fractură a inteligibilității în care acel „ego“, „ca“, „être“ au fost violente și afectate. La a treia lectură am fost confruntat cu trecutul meu. Dublul era Nica - numele de cod din dosar - timp de 18 ani, cât am fost urmărit. Parcă mă priveam într-o oglindă deformatoare

și încercam s-o sparg și să văd ce se ascunde dincolo de ea și în subteranele obscure și violente ale Securității.

M.N.: Ce rol au jucat informatorii în conținutul cărții?

B.N.: Un rol important, dar cartea nu se reduce doar la informatori. Mi-am propus să aflui unde se ascunde Răul, unde „malum“ și care au fost originile Securității: Inchiziția, Revoluția Franceză, Revoluția Bolșevică... Am încercat, cu ajutorul documentelor, analizelor, bibliografiei, să fac un scurt istoric al „poliției gândirii“ care ne-a dominat aproape o jumătate de secol. Puțini critici au remarcat acest aspect, majoritatea s-au referit la informatori. Sigur... informatorii au avut un rol important. Prin ei, Securitatea știa ce gândește, ce intenții am (să plec din țară), care este situația financiară (voiam să vând o combină muzicală pentru a avea de mâncat) sau eram oprit să plec în străinătate, la congresele și reuniunile (Madrid, München) la care eram invitat.

M.N.: Printre informatori ați găsit și prieteni?

B.N.: Da... câțiva, chiar unii erau prieteni apropiați. Am încercat să vorbesc cu ei, să aflui dacă au fost condiționați sau... Unii mi-au spus că nu știu, chiar dacă le-am arătat numele lor real din dosar... alții au regretat, alții au decedat... pe mulți nu i-am identificat. În carte nu le-am dat numele lor adevărat, pentru a nu deveni la rândul meu un denunțator sau să fac jocul Securității, care vrea să ascundă adevărații vinovați, adică pe cei care erau la conducere și dădeau ordinele de urmărire.

Am avut și o surpriză plăcută... Citind „Dosarul de Securitate“, mi-am amintit de manuscrisul romanului *Ian Înțeleptul*, din care publicasem o parte. Am găsit manuscrisul la un prieten și acum l-am publicat integral.

M.N.: Nu vă simțiți ca un lup singuratic printre prieteni? Nicolae Manolescu își exprima admirația pentru tăria sufletească de a scrie despre Dosarul de Securitate, dar adăuga că el nu ar putea imita gestul dumneavoastră, pentru că vrea să aibă o imagine mai senină despre lume. Evenimentele din decembrie 1989 l-au prins la vârsta de 50 de ani, timp în care a văzut destule porcării, încât acum dorește - cât mai are de trăit - să facă abstracție de acea perioadă.

B.N.: Este opinia lui și o respect, eu, însă... am scris, am vorbit, am pledat pentru memorie: datoria și obligația de nu uita perioada ca de doliu, analiza cu spirit critic a istoriei, a trecutului și a culturii... responsabilitatea noastră pentru propriile acte, dar și a celor vinovați penal, social și moral, adică justiție și adevăr... locuri de memorie și comemorare a suferinței victimelor... și numai după aceea posibilitatea de a uita... Noi am început cu ultima, adică voința comodă de a uita. Căutarea adevărului presupune curaj, perseverență și continuitate. Specificitatea noastră balcanică nu ne ajută să rupem perdelele care ascund abuzurile și crimele trecutului. Cu trecerea timpului am

Început să oboses. Când văd că după 15 ani nimic sau aproape nimic nu se mișcă, vechii nomenclaturiști și torționari sunt la putere, mă întreb: "Oare nu sunt ridicol în căutarea mea?" Perioada de speranță, utopie, naivitate și donquijotism a trecut, așa că... În Evanghelie se spune: "Bate și ți se va deschide". Dar eu bat de zeci de ani și poarta nu se deschide! Repet: am obosit! Și totuși! Când văd că în Chile, Rwanda (genocid), Cambodgia, Armenia (genocid), Africa de Sud ("Comisia pentru conciliere și adevăr"), Germania, Polonia, Ungaria, Republica Cehă, Slovacia, există un interes pentru aflarea adevărului istoric și justiție... atunci îmi zic: "Nu abandona! Momentul adevărului va apărea și la noi!". Nu întâmplător delatorii, colaboratorii, ofițerii din Securitate sunt acum "noii îmbogățiți" despre care toată lumea afirmă că reprezintă corupția, dar nimeni nu a intrat în pușcărie! Nu întâmplător foștii torționari se amuză evocând cum îl băteau pe Paul Goma! Generalul Pleșiță nu dovedește aroganță și cinism, ci nerușinare! Dar cine se ascunde în spatele lui și de ce nu este trimis în judecată și pedepsit?! Imaginați-vă că un fost ofițer din Gestapo s-ar lăuda cum îi ancheta și tortura pe cei din Rezistența franceză?! Am pierdut un prilej unic. "Declarația de la Timișoara", pe care a ratat-o fostul președinte Constantinescu... În Roma antică, "lustratio" însemna purificare și reconciliere. La noi nu a existat până acum o purificare, dar s-a realizat o reconciliere forțată și contra naturii umane. Am produs un avorton, trăim în casă cu el și ne iluzionăm că este normal...

M.N.: Dați un exemplu...

B.N.: În Polonia a apărut pe Internet lista lui Bronislaw Wildstein care cuprinde numele a 250.000 de colaboratori cu Serviciile de Securitate. Zeci de mii de persoane au consultat site-ul. În fosta RDG, arhiva STASI a trecut sub conducerea Monseniorului Gauch și 2 milioane de persoane au consultat dosarele. La noi, știți câte persoane au avut curiozitatea să citească dosarele la CNSAS? Aproape 10.000...

M.N.: Președintele Traian Bănescu a dat dispoziție ca SRI să transfere 6 kilometri - din cei 12 - de arhivă care era deținută de SRI, la CNSAS...

B.N.: Da... A fost un început bun, dar care trebuia continuat pentru a nu ne opri la mijlocul drumului și să nu uităm că unele dosare au fost arse sau distruse. Afacerea Berevoiești! Este necesar să ajungem la o "revoluție morală generalizată" și de încheiere a conturilor cu trecutul, fără compromisiuri și complicități.

M.N.: Citirea unui astfel de Dosar de Securitate poate fi o experiență extrem de dură. Cum a fost pentru dumneavoastră?

B.N.: A fost o terapie prin cuvânt, o eliberare de un trecut obscur și dureros, o acțiune de catharsis (eliberare) și m-a ajutat să mă reconciliesc cu copilăria, cu adolescența, mi-a fost de folos, m-a ajutat nu numai cunoscându-mi trecutul, dar am cunoscut și sistemul, complexul, cunoscându-mă și pe mine mai mult. Eu mă caut de o viață și acum pot să spun că Bujor Nedelcovici nu este Nica din dosar, ci este Bujor Nedelcovici care a scris peste douăzeci de cărți...

M.N.: Au urmat jurnalele perioadei de la Paris, tot ce a un dosar... de urmărire, dar acum o autosupraveghere întru autoformare și autocunoaștere, care la fel par o terapie, sunt dense de informații despre dumneavoastră. Mă refer la cărțile care au fost de asemenea prezentate la Târgul de carte Gaudeamus - noiembrie 2004, *Jurnal infidel, Calea și semnul*, 1997-2001 este volumul III apărut la Editura ALL, care a fost precedat de *Jurnal infidel, Pagini din exil*, 1987-1993, Editura Eminescu și *Jurnal infidel, Ieșirea din exil*, 1992-1999, Editura Paralela 45. De când ați început să scrieți

jurnal și ce-a însemnat scrierea lui pentru dumneavoastră?

B.N.: Mult timp n-am fost partizanul ideii de a scrie un jurnal. Și cu atât mai puțin un jurnal intim. Nici memoriile nu mă interesau. Sau amintirile, carnetele, agendele ori confesiunile. Doream să scriu romanele pe care le proiectasem pentru o lungă perioadă (chiar o trilogie: *Somnul vameșului*) și îmi rezervam pentru ele întreaga energie imaginativă și creatoare. Prin 1974 am început, totuși, să țin un carnet cu însemnări care s-au multiplicat în ultima perioadă, adică în '83-'85, înainte de a pleca din țară. Carnetul-jurnal mă ajuta să suport mai ușor presiunea morală exercitată de Securitate după apariția romanului *Al doilea mesager* la Paris. Crăciunul anului 1986 l-am petrecut singur. Am scos din dulap plicurile în care țineam corespondența, fotografiile de familie - albume întregi -, carnetele-jurnal și am început să le rup. Știam că în curând o să plec și nu voiam să apuce pe mâini străine. Din toate caietele am păstrat câteva pagini, pe care le-am luat cu mine, pentru a nu uita că au existat și ca probă în fața conștiinței mele că am avut puterea să le rup... "să mă rup" din acea tensiune nervoasă, "să-mi rup rădăcinile", pentru a lua drumul surghiunului. Paginile respective le-am publicat în *Jurnal infidel, Pagini din exil*. Editura Eminescu.

Ajuns la Paris, am început imediat să țin un jurnal pentru a conștientiza tot ce trăiam în acea perioadă extrem de dificilă a începutului. Prin jurnal încercam să dobândesc un echilibru mental, sufletesc, nervos și să am o confruntare zilnică cu mine, să nu înnebunesc pentru că în exil este ușor să-ți pierzi mințile. Voiam să rămân scriitor la Paris și nimeni și nimic nu mă încuraja, dar jurnalul m-a salvat din nou. Era un jurnal de impresii, cunoștințe, meditații, lecturi... un templu fragil închinat clipei, o bătălie dinainte pierdută împotriva Timpului... o nevoie nebunească de a lăsa o urmă a energiei care refuza moartea și cocheta cu eternitatea... A continuat cu volumul II, *Ieșirea din exil*, 1992-1997. A fost perioada în care m-am detașat de condiția exilatului, am ieșit din surghiun și am început să meditez cu mai multă seninătate, luciditate și calm asupra evenimentelor culturale, politice, religioase, filosofice. Al treilea volum este intitulat *Calea și semnul*, 1997-2001 (publicat la Editura ALL și prezentat la Târgul de Carte - 2004), în care nu mai este vorba de exil, ci de teme cu valoare perenă: semnul, semnificația, revelația, extazul și cu asta m-am oprit. Cred că sunt suficiente trei volume și acum mă îndrept spre altceva sau spre nimic. Punct și de la capăt! Ai încheis reportajul?

M.N.: Nuuu! Aș dori să continuăm... Ați intitulat cele trei volume *Jurnal infidel*.

Infidel față de cine, față de ce?

B.N.: Infidelitate față de viața personală și intimă, dar fidelitate în raport cu împrejurările pe care le-am trăit: lecturi, contacte, oameni, meditații... Repet! Nu este un jurnal intim, pentru că nu cred în sinceritatea unui jurnal intim...

M.N.:... Când jurnalul se vrea publicat și autorul, continuu cu cititorul în față, nu poate să scape din anumite capcane, se imaginează altfel, se falsifică aproape inconștient...

B.N.: Tocmai de aceea, onest, eu l-am intitulat "*infidel*", deoarece a urmărit acest traseu pe care l-am trăit la Paris în perioada 1987-2001. Prin cele trei volume îmi recunosc silueta care a traversat drumul ce a dus de la exil la ieșirea din exil și la sensul "căii și al semnului".

M.N.: Primul volum a fost mai mult o analiză psihologică a exilatului?

B.N.: Nu! A exilului...

M.N.: Dar există un complex al exilatului?

B.N.: Nu am complexe! Nici de inferioritate, nici de superioritate...

M.N.: Ați fost preocupat de tema exilului și când ați fost invitat în Canada, Statele Unite sau în Franța (Sorbona), ați ținut conferințe, încercând să analizați categoriile exilului: voluntar, involuntar, interior, exterior, cultural, economic, politic..., exilul memoriei, al limbii. În ce măsură a fost pentru dumneavoastră șansă sau neșansă exilul trăit la Paris?

B.N.: E drept că exilul, după latinescul "exsilium", ar reprezenta o pedeapsă, o deportare, o expulzare... Pentru mine a fost o dublă șansă, iar comunismul mi-a făcut un imens serviciu, deoarece altfel aș fi rămas "la țărâșul istoriei", cum spunea Blaga. Sunt două posibilități de a suporta tirania istoriei: Ernst Jünger a rămas în Germania, Thomas Mann a plecat în Statele Unite. Nu există regulă, fiecare își face regula și destinul lui, iar un exilat "il asume le risc de vivre en rupture, en déchirure, en schizophrénie lucide". Dar pentru a înțelege mai bine ce a însemnat exilul pentru mine - probă inițiativă, de rezistență sufletească, nervoasă și mentală - o să dau un singur exemplu. Am început să scriu romanul *Îmblânzitorul de lupi* pe un scaun în Rue Sergent Bauchat, am continuat pe teigheaua din Avenue Montaigne (eram portar la un imobil), am scris în continuare pe o masă la Cité Internationale des Arts, pe un birou în La Folie Méricourt și pe terasa de la casa din Carqueirane, de unde vedeam marea... Nimic și nimeni nu a reușit să mă împiedice să scriu un roman. Acesta este exilul asumat și destinul creat!

M.N.: Ați mai avut o șansă: când ați sosit la Paris aveți deja publicat romanul *Al doilea mesager*...

B.N.: Da! Era cartea mea de vizită... Când eram întrebat cine sunt și răspundeam că sunt scriitor și că am publicat vreo zece cărți în România, nimeni nu era impresionat, dar când le arătam romanul publicat la Albin Michel, atunci toți mă priveau cu alți ochi. Aceeași "recomandare" am avut-o și când am început să lucrez la revista "Esprit".

M.N.: Cartea de vizită din țară era mai consistentă. Care este poziția cucerită până acum și cum sunteți recunoscut de critica literară și de publicul cititor?

B.N.: Deși am publicat peste douăzeci de cărți și am primit mai multe premii, dosarul de

(Continuare în pagina 14)

convorbiri incomode

presă din România este mai puțin voluminos decât cel din Franța. Criticii au scris mai mult în Franța decât în România.

La Paris sunt considerat scriitor francez de origine română. În România sunt considerat scriitor român care locuiește la Paris. În ambele variante se ascunde un adevăr, dar și o absență, adică poziția unui "métèque", a străinului și acolo, și aici... Este riscul pe care mi l-am asumat și îl accept cu plăcere... "Spune-mi cât risc ți-ai asumat și îți spun cine ești", ziceam într-o carte.

M.N.: Chiar dacă nu sunteți cunoscut și recunoscut la adevărata valoare?

B.N.: Există un timp al cunoașterii, un timp al re-cunoașterii și un alt timp al recunoștinței. Eu nu-mi asum decât timpul recunoștinței pentru destinul pe care îl consider că a fost o grație cerească... "Încă din copilărie nu m-am simțit «unic», dar am trăit în singurătatea unei posibile unicități", scriam în *Jurnal infidel*, volumul I.

M.N.: Unde vă simțiți totuși "acasă"?

B.N.: Nu am casă, nu sunt nicăieri "acasă", nici la Paris și nici în țară... Sunt deseori întrebat: "Nu ți-e dor de acasă? De ce nu te întorci acasă, domnule?! Și regele s-a întors!" Eu însă nu mă întorc. Nu vreau și nu pot să fac același drum ca Ulise care s-a întors în Itaca. Eu nu am o Penelopă care să mă aștepte lucrând o țesătură a amintirilor.

M.N.: Ați devenit un scriitor european și un cetățean universal?

B.N.: Un scriitor autentic poate să trăiască oriunde: Londra, Madrid, Paris... sau București. Eu nu mai am rădăcini! Cum ți-am spus, când am plecat am rupt fotografiile de familie, am rupt tot trecutul și acum parcă aș fi un copac cu rădăcinile în cer și frunzele pe pământ, cum spune o legendă budhistă.

M.N.: Nu e dificilă regăsirea în budhism, pentru cineva format în ortodoxism?

B.N.: Mă regăsesc în anumite aspecte, dar nu mă identificez cu această filosofie a echilibrului, a non-contradicției și a non-conflictului. Eu sunt un om conflictual care îmi cucerește cu efort echilibrul prin și cu ajutorul scrisului... Am făcut "elogiul nebuniei", așa că...

M.N.: Mai mult, chiar provocați conflictele, nu le evitați...

B.N.: Poate, însă nu de dragul disputei sau al polemicii. Dar nu pot să mă stăpânesc când văd o nedreptate, când aud o minciună nerușinată, când iau act de o fărâdele sau o umilință... Sunt mai tentat să spun "Nu" decât să spun "Da". Singura mea dorință este să nu mor idiot. Să nu accept manipularea de fiecare zi și în fiecare imagine pe care o văd la televizor! Știu că uneori este nevoie să faci un compromis, să profiți de o oportunitate, fără să fii un oportunist. dar... încă nu m-am înțeleptit, chiar dacă aștept de o viață întreagă...

M.N.: Această verticalitate ați obținut-o și prin forța dată de intensitatea asumării lecturilor...

B.N.: Pe măsură ce trecea timpul și ieșeam din angoasa exilului, mă apropiam - cu ajutorul lecturilor - de meditație, filosofie... mit, simbol, sens, semnificație... În bibliotecă am adevărații mei prieteni, care nu m-au înșelat sau trădat niciodată...

M.N.: După lectura romanelor și a jurnalelor, asta a fost, într-adevăr, una dintre senzațiile puternice, ca trăsătură dominantă, alături de parcimonie privind viața intimă, personală și, din locul prim dat lecturilor, am înțeles că Bujor Nedelcovici are mai multă încredere în prietenii din cărți decât în cei dintre oamenii din jur, e un asocial...

B.N.: Nu am încredere în oameni, dar am încredere în "anumiți oameni". Privitor la

prietenie... Îmi este greu să mai pronunț cuvântul "prieten" după ce am citit Dosarul de Securitate și am descoperit că mulți dintre prietenii erau informatori... Da! Sunt un singuratic, un asocial, comunic greu cu anumite persoane, dar sunt unii pe care - la prima vedere - am senzația că parcă i-aș fi cunoscut de o viață întreagă și nu fac nici un efort să stau de vorbă cu ei...

M.N.: Ce ar trebui să găsiți în celălalt pentru a simți o comunicare autentică și acela să devină prietenul lui Bujor Nedelcovici?

B.N.: Univers sufletesc și mental comun (pot să stau la fel de vorbă cu un marinar sau cu un filosof), onestitate în felul în care trăiește și o modestie în gest, cuvânt și atitudine, contrar delirului de grandoare și megalomaniei atât de răspândite printre noi... Și în special "simpatie" - opusă antipatiei nevinovate și nejustificate - o comunicare dincolo de cuvânt și gest...

M.N.: Deci nu neapărat o comunicare de idei?

B.N.: Nu neapărat. deși, evident, până la urmă trebuie să te întâlnești pe anumite idei. Dar este vorba de simpatie intuitivă. Bergson vorbea despre cunoașterea cu ajutorul simpatiei care se află dincolo de cuvânt. Te înțelegi cu cineva sau nu te înțelegi! Simt însă imediat un om care trișează, care vrea să pară ceea ce nu este...

M.N.: Dar, uneori, în societate, în anumite momente, este necesar un joc al aparențelor, al superficialității, al micilor ipocrizii drept maniere elegante...

B.N.: Nu cer sinceritate la prima vedere. Nu cer să-și pună "inima pe tavă"! Accept jocul aparențelor, dar... jocul are o regulă. Să știi unde să te oprești... Sunt de acord cu un "joc secund", dar când îl ascult vorbind despre sine..., mereu despre sine - Eu, Eu, Eu - cu aroganță și impertinență, nu mai am răbdare și nu-l mai ascult. Nu! Mă contrazic! Am avut răbdare cu un fost prieten - care s-a dovedit informator - timp de doi ani. Am vrut să cunosc necunoscutul din el și să cobor până la stratul abisal... Pretenție absurdă! Nu am ajuns la o concluzie evidentă. De câțiva ani, încerc să cunosc un editor-filosof care pretinde că filosoful nu poate fi confundat cu editorul. Încă nu m-am lămurit, dar nu cred că o ființă poate fi tăiată în jumătate: un filosof și un editor. Ontologia presupune unitate și coerență...

M.N.: Prietenii din cărți oferă și bucuria lecturii împreună... Notați în jurnal prietenii de la Socrate, Nietzsche, Proust și până la Cehov sau Mircea Eliade...

B.N.: Ei sunt modelele literare, morale și directorii de conștiință. Cei care l-au cunoscut pe Noica - "Școala de la Păltiniș" - au avut șansa de a avea un model intelectual, iar "maestrul" le-a dirijat lecturile și preocupările. Eu nu am avut acest noroc și atunci mi-am căutat singur "un guru" cu care să stau de vorbă și să mă sfătuiesc...

M.N.: Nu-i un refugiu prea comod în cărți sau o dovadă de lășitate? În cărți nu te contrazice nimeni și poate mergi alături de viață!

B.N.: Nu! În scris și în lecturi nu e un meschin refugiu și nu poți să nu iei contact și cu viața reală. Să-ți dau un exemplu... După ce am terminat Facultatea de Drept, am fost nevoit - din motive politice - să lucrez pe mai multe șantiere și uzine din țară. Universitățile mele au fost: Cambridge la Bicăz și Oxford la Orașul Stalin. Am cunoscut oameni din diverse domenii, de la muncitori, activiști, intelectuali și... Datorită lor am început să scriu, deoarece nu aveam nimic comun cu ei, nu jucam popice,

nu jucam poker, nu mă duceam cu ei la cârciumă, și atunci scriam. Dacă te epuizezi în contacte banale, dacă îți pierzi vremea cu oameni neinteresanti, îți irosești timpul și viața. Am fost obsedat de o imensă nevoie de a cunoaște, de a învăța... Și acum trăiesc o bucurie exaltantă când găsesc o carte interesantă și pasionantă... Lecturile nu au fost un refugiu, ci o tentație și o dorință de a cuceri domenii necunoscute ce-mi erau revelate de un scriitor, un filosof, un teolog... care a trăit în real și în același timp și-a transfigurat viața în operă... Am fost preocupat de biografiile oamenilor celebri și apoi le citeam cărțile.

M.N.: În tot ce spuneți și scrieți se simte că sunteți un revoltat, un nemulțumit, un iconoclast, un apostat, un eretic, "un strigător la cer", un disident ca stil și gândire...

B.N.: Nu este vina mea, dar nici nu m-am lăsat strivit de împrejurări și complicități facile... Din tot ce ai enumerat sunt mai aproape de un eretic, poate de aceea la început, romanul *Al doilea mesager* s-a numit *Ereticul îmblânzit*. Cineva spunea că nu există poezie adevărată în afara disidenței. Poate sunt un "disident" - (lat. *dissidentia* - "deosebire", „dezacord“), deoarece nu puteam să fiu de acord cu tot ce am trăit până în urmă cu câțiva ani. Și nici acum spiritul critic nu mă lasă să fiu amăgit și iluzionat de aparențe, știut fiind că transformările istorice se produc în lungi perioade și ciclurile se repetă, nu în aceeași formă... dar se repetă. Dacă știi toate acestea, este foarte dificil să fii optimist, poziție care nu contrazice speranța... nădejdea... Eu sunt un deznădăjduit care și-a păstrat speranța...

M.N.: În jurnal faceți de mai multe ori referire la Cioran. În revista "Esprit" ați publicat un lung eseu: *Lecția de scepticism la Cioran*. Vă simțiți apropiat de el mai ales în postura de revoltat?

B.N.: Cioran este un prieten apropiat... I-am lipit fotografia pe perete, lângă pat, alături de fotografiile părinților și a fiului meu. Și el a refuzat să revină din exil în România, chiar dacă a fost invitat insistent de ambasadorul Franței de la București. La fel a refuzat mai multe premii în valori considerabile și nu era de acord cu Mircea Eliade când era premiat și ovaționat. A ajuns să fie considerat printre marii stilștiști, dar și aici, și acolo era un etern nemulțumit, un revoltat. E o chestie de destin. Era înscris exilul în destinul său să fie acolo, în Franța, cu o viață precară de etern student, care mânca la cantina studentescă, dar care... scria filozofie.

M.N.: Când viața s-a transformat în destin pentru Bujor Nedelcovici?

B.N.: Viața se transformă în destin doar de la o vârstă, atunci când privești în urmă și constăți că evenimentele trăite au căpătat o coerență, un sens, ca un șirag de mătăni în care fiecare boabă reprezintă o perioadă din viață și toate boabele se țin legate de un fir care se încheie ca un cerc. Când poți să vezi legătura, raportul între evenimente și reacția ta și tocmăi reacția aceasta e destinul tău, cum te-ai purtat în anumite împrejurări... Am transformat toate neșansele în șanse, am avut tenacitate să trec peste praguri care îmi blocau înaintarea, să nu mă opresc din drumul meu, care parcă abia acum am impresia că era dinainte trasat... eu însă a trebuit să-l caut și să nu obolesc în căutarea mea. Prețul a fost destul de scump, dar acum sunt mulțumit... Sunt un individ care a scris peste 20 de cărți și care continuă să caute, să scrie, să-și împlinească destinul, să fie cât de cât senin și, dacă se poate, înțelept.

A consemnat

Maria Nișu

tasos roussos:

Omul din casa de piatră

La cincisprezece zile de la întâlnirea cu Ioannitis, pe la 11, Apostolou a ajuns la cafenea și, cum era o dimineață însorită și caldă, s-a ndreptat spre obișnuita măsuță pe care el și grupul lui de prieteni o preferau vara. Cu surprindere a constatat că la ea stătea un necunoscut, cu spatele întors. Se așază vădit nemulțumit la masa de alături. Înainte de a apuca să comande cafeaua, necunoscutul se-ntoarse spre el și-i spuse:

„Bună ziua, domnule Apostolou. Vă așteptam“.

„Bună ziua, domnule Ioannitis...“, răspunse el surprins. „V-ați așezat la măsuța la care stăm întotdeauna eu și prietenii mei. E prima dată când au scos-o în grădină și dumneavoastră v-ați dus tocmai la ea. Ce coincidență...“

„Nu cred. Am ales-o anume, știam...“ Pensionarul îl privi cu un aer pierdut. Ca să-și mascheze stupoarea, chemă ospătarul.

Acesta apără cu două cafele. „Domnul le-a comandat“, spuse lăsându-le pe măsuță.

„Permiteți-mi să vă cinstesc.“ „Dar nu-i nevoie... Oricum, vă mulțumesc.“

Se așază lângă el. „Bine, de unde știați că o să vin azi aici și chiar la ora asta?“

Ioannis zâmbi. „Asta n-o știam... Să zicem e-am calculat.“

Lângă ei, la mică distanță, stătea o femeie frumoasă, înaltă, cu părul galben ca focul.

„Turistă“, spuse încet Apostolou ca să-și alunge stupoarea provocată de apariția neașteptată a pustnicului.

„Foarte matinală... Mai degrabă nu e.“ Femeia își bea sucul de portocale privind distrată în fața ei. Purta blugi strâmți care-i puneau în valoare trupul bine făcut.

„Pare scandinavă.“ „Cam așa ceva trebuie să fie.“ Străina își mișcă imperceptibil capul.

„Ne aude“, șopti Ioannis. Apostolou îl privi nedumerit. Însă, în loc să-l întrebe de unde trăsese concluzia asta, i-a spus:

„Și de ne-ar auzi, tot nu-nțelege ce spunem. E puțin probabil că ne cunoaște limba.“

Peste puțin femeia plăti băutura și plecă cu pas legănat. Pensionarul îl chemă pe ospătar și-l întrebă:

„A mai venit vreodată pe-aici străina asta?“

„Nu, e prima oară când o văd.“

Cum se-ndepărtă ospătarul, Ioannis spuse:

„Acum putem să ne continuăm discuția fără ceilalți... Mă refer la discuția începută în urmă cu două săptămâni.“

„V-o mai amintiți și-acum?“

„Ca și dumneavoastră, desigur.“ „Mărturisese că-mi provocă o surpriză după alta. Ca și cum mi-ați citi cele mai intime gânduri... Nu cumva aveți darul prezicerii?“

„Toți oamenii dețin potențial acest har, ca și celelalte pe care le considerăm foarte speciale. Toți suntem egali în această privință. Avem aceleași calități, aceleași drepturi.“

„Atunci de ce, la unii, unele dintre aceste calități sunt evolute și la alții, nu?“

„Ați spus-o singur, folosind cuvântul evolute. Au avut mai mult timp și experiențe în viețile anterioare și le-au dezvoltat.“

„Pare logic... Și dumneavoastră?“ „Hm... eu încerc să pun în funcțiune astfel de calități.“

„De unul singur?“ „Da, de câțiva ani, de unul singur.“

„Ați lucrat la început sub îndrumarea unui dascăl?“

„Firește, așa cum se întâmplă întotdeauna. Asta-i regula.“

„Cine-a fost îndrumătorul dumneavoastră?“

Pustnicul îl privi oarecum ciudat. „Numele lui n-are importanță. De altfel, sunt sigur că nu-l cunoașteți, n-aveți cum să-l cunoașteți.“

„Am studiat destul domeniul ăsta. Poate e-am și citit despre el.“

„Exclus. Nu apare scris nicăieri. Nu e dintre dascălii cunoscuți... Poate într-o zi o să vă dezvălui numele lui...“

Tăcu și închise ochii. Trăsăturile feței păru că se-năspresc de o încordare interioară. Rămase câteva secunde încremenit ca o statuie.

Pensionarul, care-l urmărea cu atenție, se neliniști.

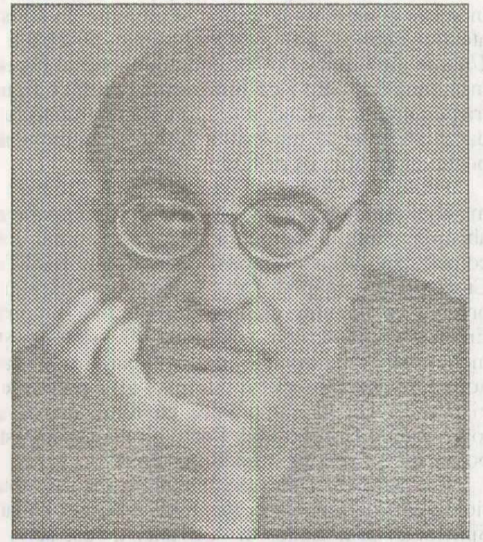
„Ce-aveți? Ce vi se-ntâmplă?“ El ridică mâna tăcut, ca și cum i-ar fi spus „Nu vă-ngrijorați, nu-i nimic.“

În curtea cafenelei, într-un colț mai umbros, femeia cu părul ca focul, care nu plecase, ci doar schimbase măsuța, se ridică pe jumătate ca să-i urmărească mai bine.

Ioannis deschise ochii și zâmbi.

„Așadar, ce ziceam?“ Înainte ca Apostolou să apuce să-i răspundă, continuă:

„Dascălul de care vorbeam m-a învățat o metodă ale cărei roade abia acum le

culeg. E nevoie însă de un efort încă destul de mare“.

Privirea lui se aținti pe locul unde stătea femeia.

„N-a plecat, s-a dus doar mai încolo“, șopti.

„Ce-ați spus?“ „Scandinavă. N-a plecat, e încă acolo, în colț.“

Pensionarul își întoarse capul și-o văzu. „Se pare că nu-i convenea locul“, spuse.

„Poate“, răspunse celălalt enigmatic. Se ridică brusc și, spunând „O să ne mai vedem“, plecă fără să se uite în urmă.

Apostolou rămase cu gura căscată, n-apucă nici măcar să balmăjească un „la revedere“. Apoi își roti privirea pe măsură ce din jur și pe puținii clienți. Nimeni nu părea să fi observat plecarea precipitată a lui Ioannis. Privirea i se opri pe măsuța din colț. Străina nu mai era acolo. Distrat, se uită la ceas. 11 și jumătate. A doua noastră întâlnire, se gândi, a ținut aproape ca și prima. Cu gândul ăsta intră în cafenea și-i telefonă avocatului. Il găsi la biroul lui de la bancă.

„Nikos, tu ești? Apostolou sunt. Te sun de la cafenea. În urmă cu puțin am avut o foarte importantă întâlnire care a evoluat într-o discuție extraordinar de interesantă... Cu Ioannis, cel din casa de piatră... Ce?... Am stat de vorbă de la 11 și 5 până la 11 jumate... Da, întruna... De ce zici că nu-i posibil așa ceva? Ce?... Presupun că vorbești serios. Ce oră-ai zis? ... Aproape 11 jumate? Și era el în carne și oase?...“

Pensionarul, năucit de-a binelea, rămase cu receptorul în mână. Apoi îl duse la gură și spuse grăbit:

„Bine-bine, te sun mai târziu“. Închise telefonul, confuz, și ieși în stradă.

„Cum e posibil să se-ntâmple una ca asta?“, șopti. „Nu se poate.“

Cu cât se gândea, cu atât i se părea mai neverosimil. Dar cum?... Sigur Valmas se-nșelase. Cu gândul ăsta se simți mai ușurat. Fără să-și dea seama cum, ajunsese acasă.

Nevastă-sa, cum îl văzu, îi spuse surprinsă:

„Nu te-așteptam atât de devreme și mâncarea nu-i gata, să știi.“

„Nu-i nimic.“

În timp ce se-ndrepta spre birou, glasul

ei îl opri în loc.

„Ai primit două telefoane, de la teolog și de la învățător. Mi-au spus amândoi să-i suni cum ajungi acasă.“

„Când au sunat?“

„Pe la 11 jumate. Unul după celălalt, de parcă s-ar fi-nțeleș.“

Apostolou se duse în birouașul lui și privea telefonul în timp ce se gândea. Ce-or fi avut cu mine? Nu cumva?... Nu-ndrăzni să-și ducă până la capăt gândul. Toate sunt probabile, toate se pot întâmpla. Ridică receptorul hotărât și-l sună pe teolog. Răspunse chiar el.

„Apostolou sunt. M-ai căutat? S-a-ntâmplat ceva?“

„Nimic grav. L-am văzut pe Ioannis, cel din casa de piatră. Stăteam la geam și căscam gura afară. La un moment dat am observat că trecea pe stradă. L-am recunoscut printre trecători. S-a-ntors și m-a privit, mi-a zâmbit și m-a salutat ridicând mâna.“

„Ce oră era?“

„Cam 11 jumate... Mi s-a părut obosit, ca și cum venea de departe. M-am repezit la ușă să-l prind din urmă și să-i spun două vorbe, dar o cotise deja la colț.“

„Ce naiba căuta în cartierul tău?“

„De unde vrei să știu? O fi fost în trecere.“

„Cum era-mbrăcat?“

„O clipă, să-mi amintesc. Purta... purta niște blugi și o cămașă gri deschis spre alb.“

„În regulă. Altceva?“

„Nimic... Doar o senzație ciudată. Mi s-a părut ușor aerian și distant.“

„Bine, salut.“

„Salut.“

Apostolou închise telefonul sceptic.

„Treaba devine foarte interesantă“, murmură. „Sunt aceleași haine pe care le purta la cafenea.“

Telefonă apoi învățătorului. Un glas de femeie îl întreabă ce dorește.

„Pe domnul Ioachim“, îi spuse.

Aproape imediat se auzi vocea celuiilalt:

„Da.“

„Apostolou aici, de ce m-ai sunat?“

„Nu știi de ce?“

„Nu, spune-mi.“

„L-am văzut pe Ioannis.“

Chiar dacă prevedea răspunsul, întreabă:

„La ce oră?“

„Trebuie să fi fost 11,30. Mi-aduc bine aminte, fiindcă abia potrivisem ceasul din salon. M-am uitat pe geam întâmplător și l-am zărit trecând. Se uita spre casă. Am alergat la fereastra deschisă și l-am strigat, dar se pare că nu m-a auzit. Și-a văzut de drum și s-a făcut nevăzut pe stradă.“

„Hm“, făcu pensionarul, „interesant...“

„Mie mi s-a părut cam ciudat.“

„De ce?“

„Ce căuta pustnicul ăsta la ceas de amiază în cartierul meu? Nu cumva ne urmărește pe rând?“

„Din ce motiv?“

„Nu știu... Apoi mai e și ceva.“

„Ce?“

„Uite, am avut o senzație ciudată, nedefinită, ca și cum mi se-ntâmpla ceva ireal.“

„Ești sigur că era el, l-ai recunoscut?“

„El era, fără-ndoială. Avea aceeași privire profundă și ironică, doar că părea cam obosit. Cred însă că voia să-l văd.“

Tasos Roussos (născut în 1934 la Atena), afirmat inițial ca poet și ca unul dintre cei mai prolifici traducători de teatru antic, cultivă, din 1987, proza fantastică (roman, microroman, nuvelă), impunându-se ca reprezentant cel mai ilustru al genului în literatura neolenă. Această ultimă ipostază este cunoscută și cititorilor români din volumul Manuscrisele lui Manuel Salinas (apărut în 2000 la Editura Omonia, sub semnătura Dorinei Chisăliță). Romanul Omul din casa de piatră, apărut în 2003 la editura ateniană Kastaniotis și devenit îndată best-seller, i-a consolidat această

reputație. Într-un colț îndepărtat de provincie, se află o clădire ridicată din piatră, în care vine să locuiască un bărbat singur, ce trăiește ca un pustnic. Acest fapt, în asociere cu o veche faimă a regiunii, pe care localnicii o ocoleau, considerând-o blestemată, creează tot felul de zvonuri superstițioase în jurul străinului. În orașul cel mai apropiat, un grup de patru bărbați comentează zvonurile, făcând tot felul de presupuneri despre „omul din casa de piatră“. Brusc, pustnicul vine în contact cu ei, fapt ce înflăcărează imaginația celor patru prieteni.

„Ce purta?“

„Un pantalon albastru deschis, blugi, cred, și-o cămașă albă.“

„Altceva? N-ai observat ceva care să-ți facă impresie?“

„Nu. Doar senzația fugitivă de care ți-am spus, că toate astea-s neobișnuite și ciudate.“

„În regulă. Mai vorbim. Ziua bună.“

Apostolou închise telefonul încurcat. Nu-i vorba de coincidență, se gândi. Trebuie să discut asta neapărat cu Valmas. El e mai destupat la minte decât ceilalți. Aruncă o privire spre mica lui bibliotecă. Se duse și trase trei cărți și se cufundă în lectură.

Pe la șapte sună soneria de la poartă. Era avocatul.

„Sper că nu te iau pe neașteptate, așa-i? Trebuie să pleci undeva?“

„Nu. Tocmai mă gândeam să te sun să vii să stăm de vorbă.“

Îl conduse în birouaș și se așeză în fața lui. Aproape imediat nevasta lui le aduse cafele. Le lăsă pe birou și plecă.

Valmas bău o înghițitură.

„Așadar?“ întrebă. „Mi-nchipui că și pe tine te frământă ciudatul Ioannis.“

„Cum să nu! Încerc să explic fenomenul cu astea“, și-i arătă cărțile din fața lui.

„I-ai dat de capăt?“

„Unele concluzii cam vagi.“

„Dar e posibil același om să se aplece concomitent în două locuri diferite?“, se-ntrebă avocatul.

„În patru... le-a apărut la aceeași oră și teologului, și învățătorului.“

Avocatul îl privi surprins.

„Nu mai spune!“

„Da, e-adevărat. Azi, pe la 11 jumate, în același interval de timp când l-ai văzut și tu, în momentul când stătea de vorbă cu mine la cafenea... Pricepi?“

Valmas se foi nervos în scaun.

„Trebuie să existe o explicație logică... Nu cumva fiindcă s-a-ntâmplat să-l am în minte în clipa-aia am proiectat imaginea lui și-am crezut că-l văd în realitate? Nu

cumva la fel s-o fi-ntâmplat și cu ceilalți doi?“

„Nu i-am întrebat, dar nici ei nu mi-au spus. În orice caz, cred că e absolut improbabil așa ceva.“

„Atunci nu există explicație... Sau există?“

Apostolou șovăi să-i răspundă. Apoi spuse grăbit:

„Într-un anumit fel există, teoretic, desigur, în spațiul metafizicii.“

„Adică s-a mai întâmplat ceva asemănător?“

„Se zice că s-a mai întâmplat uneori în trecut și lucrul ăsta l-au reușit întotdeauna cei foarte evoluți spiritual.“

„Să fie Ioannis un tip atât de evoluat?“

„Recentul eveniment asta arată, nu știm însă dacă a reușit asta cu ajutorul unui îndrumător sau singur, după un exercițiu îndelungat și stăruitor.“

„Cum se cheamă fenomenul ăsta?“

„Nu știu dacă există un termen anume, dar am putea să-i spunem provizoriu proiectare multiplă și concomitentă, dacă e vorba de proiectare și nu de un fenomen pe care nu-l cunosc... Trebuie să mărturisesc însă că despre proiectare triplă nu mi s-a întâmplat să citesc pân-acuma.“

Valmas își întinse picioarele.

„Am o nedumerire. Care să fie motivul pentru care ține morțiș să intre în contact cu noi? Mai întâi a venit la cafenea, apoi la tine și apoi la noi ceilalți, în felul lui ciudat. Ce-o fi urmărind oare?“

„N-am nici un răspuns pe moment. Poate c-o fi având el un scop... O să vedem.“

Avocatul a mai stat un pic și-a plecat, fiind de acord cu propunerea lui Apostolou să nu vorbească de asta și celorlalți înainte de a vedea ce evoluție vor lua lucrurile, dacă desigur ar fi avut vreo continuare și nu era doar un fapt ciudat, izolat și nimic mai mult.

Prezentare și traducere de
Elena Lazăr

literatura lumii

Repertoriul personajelor de excepție

geo vasile

Paolo Ruffilli (n. 1949), poet premiat (American Poetry Prize, Premio Montale, Prix Européen), biograf al unor figuri ilustre din literatura italiană (Ippolito Nievo, Carlo Goldoni), îngrijitor de ediții, eseist, traducător, ne face de curând o surpriză extraordinară trimițându-ne o elegantă carte de povestiri, confirmând faptul că scriitorul adevărat se reinventează cu fiecare carte: **Preparativi per la partenza**, Venezia, Marsilio Editori, 2003, 146 p. (Pregătiri de plecare). Este vorba de un Prolog și 18 narațiuni, în rama cărora vieți singulare, stranii, excentrice se întrupează în tot atâția protagoniști; fiecare este un erou care încearcă să învingă, trăind-o la cea mai înaltă cotă, scindarea ce ne subminează viața, salvându-și astfel, fie și iluzoriu, identitatea din naufragiul silențios al masificării. Marca stilistică adusă de aceste figuri este chiar dezordinea lor opusă prudenței filistine, surplusul de nebunie subversivă strecurat pe sub zalele și pavaza rațiunii blindate de înțelepciune. Calitatea personajelor de a șoca este cu atât mai impunătoare, cu cât acestea nu fac nimic osten-

cartea străină

tativ; comportamentul lor pare a fi a doua natură, detașat, aproape resemnat, chiar dacă sub semnul unor obsesii.

Ne vom opri în cele ce urmează la câțiva protagoniști din repertoriul propus de autor, extrem de diferiți și care au totuși ceva în comun: menirea de a da dimensiuni supreme statutului ocazional și contingent al propriei vieți, convinși, ca și autorul cărții, că imaginația este singura cale cunoscută pentru a ști ceva în plus. Iată-l pe căpitanul de cursă lungă care brăzdase toate mările globului cu vântul în pupă, convertit acum la orizontul montan, tot un fel de deșert sterp și mortal, ca și marca, ambele fiind zone de frontieră între uman și inuman, între gol și plin, între ființă și neființă. Salvat de la moarte și consiliat de o instanță suprafirească să schimbe marea cu muntele, alesul lup de mare o ia cât se poate de firesc, de vreme ce văzuse adeseori cum suprafața netedă a deșertului marin se transformă într-un zburcumat lanț muntos. Ceea ce de departe ar fi putut să însemne bulversarea unei vieți, inexplicabila mutare a ex-directorului pinacotecii din Brera dintr-o vilă princiară într-un anonim bloc de periferie ("Il centro e la periferia") nu este decât voință expresă a locatarului de a se înrola în normalul obștesc, de a înceta să mai fie o excepție blindată de prerogative, privilegii și imunitate. Dizolvat în destinul marii majorități, el se simte anulat și totodată sustras morții, conținut în uitarea a tot ceea ce se dișterne anonim și neobservat.

Găsindu-i parcă într-un ghid internațional al persoanelor de excepție, naratorul își vizitează protagoniștii, prezentându-i la

domiciliul și în ambianța lor din cele mai diferite părți ale lumii, lăsându-i apoi să se împărtășească, să-ți relateze aventura, evoluția, filosofia de viață. Ca de pildă acest solitar bărbat care nu dormea mai mult de 30 de minute pe zi; nu avusese decât de câștigat în urma pierderii somnului, cel puțin în plan profesional. După 30 de ani de trezicie, el nu mai credea că insomnia este o osândă, mai ales că foarte scurta lui ațipire coincidea de fiecare dată cu un vis. O dată contactele întrerupte, activitatea onirică îi asigura instantaneu recuperarea necesară organismului. Pentru el somnul ajunsese să fie o spaimă, spaima de a se trezi bruscat de memorie... Ce nenorocire mai mare poate lovi omul decât cea de a rămâne într-o secundă rătăcit și absent, debusolat în timp și spațiu, incapabil să mai judece, să raționeze, să-și imagineze proiectele? Lucruri memorabile despre jocul de noroc și jucători aflăm chiar din gura unui deținut intervievat de narator în penitenciarul în care își ispășea pedeapsa pentru uciderea în somn a soarelui. Numit de presa locală "jucătorul diabolic", dar și "soțul milos", personajul în cauză se gândise să-și scutească soția de vestea că pierduse totul la masa de joc, inclusiv bunurile ei, drept care preferă să o ucidă. Psihologic și sociologic vorbind, jocul de noroc, crede el, este un rit de implorare a zeilor, ca în magie. Jucătorul se lasă, de fiecare dată, pe mâna lui Dumnezeu sau a destinului. Căci există oameni care au nevoie de jocuri continue, de emoții violente, pentru a nu fi înghițite de vid. Între miraj și ruinare, ei trăiesc anxietatea feroce și opresivă ca pe o vrajă unică pe care doar jocul li-l dă, surrogat al fericirii și substitut al intensității vieții.

Eroii narațiunilor nu sunt doar niște înțelepți sau resemnați în fața circuitului inexorabil al vieții și al morții, ci și campioni ai argumentărilor *pro domo*, aparent doar niște divagații de mare efect. Concluzia acestora este uneori de-a dreptul stupefiantă, ca în **Omulețul Michelin**. Protagonistul domiciliat în New York face elogiul frigului în care mari creatori au dat capodopere artistice în secolele trecute, când nu exista încălzirea centrală. El însuși, scriitor fiind, se izolase în frigul apartamentului său, înfășurat în vreo zece pulovere Benetton; credincios convingerii sale, se expune dinadins gerului hibernal. Relatarea epică a autorului, mereu autentificată de confesiunea sau trăirea personajului, se deapănă ca un *pas de deux*, ca un contrapunct de complicitate analitică împuternicit să personalizeze și să simbolizeze, tematic și tipologic.

Cele două fețe ale lunii evocă patimile unei ființe hermafrodite care se proiectează din mitologie în fiziologie, ca un obiect sexual intrigant, dorit și hulit de-a lungul vremurilor, și țintă a cabalei celor mulți și normali, dispuși să se lase amăgiți de natura binară a minții noastre. Starea hermafroditului poate fi, prin extrapolare, și un crez estetic al autorului, de vreme ce însuși principiul constitutiv al realității presupune coexistența unor contrarii care tind să se excludă. În **Lacătul pe inimă** frumoasa florentină Leda îl ajută pe narator mai mult decât psihanalistul să înțeleagă misterul feminin, nevoia

imensă a femeii de a i se spune și repeta că e iubită de bărbat. Adevărul e însă că ea și el sunt mult prea diferiți și nu sunt făcuți să trăiască împreună. Dincolo de irezistibila atracție sexuală, bărbatul și femeia rămân două universuri îndepărtate și străine.

Desigur, cititorul nu va face greșala să confunde părerile personajelor cu convingerile autorului cărții, mai ales că Paolo Ruffilli se număra printre scriitorii care narează povestiri fără să dea sentințe de moralist și, în fond, fără intenția de a explica ceva, cu atât mai puțin de a corecta ceva sau pe cineva. Ceea ce contează este puterea de a captiva a narațiunii, dependentă în mare măsură de stilul naratorului: fiecare cuvânt sau obiect are capacitatea de a se elibera de pelicula lor externă, ca și cum s-ar extrage dintr-un involucriu care, în chip normal, le-ar păstra în ascundere.

Protagonistul-scriitor dintr-o altă povestire își face din scris o obsesie vindicativă, dar, vai, victoria cărților va să însemne treptat înfrângerea fizică și psihică a auto-

rului, ceea ce-l va duce la mizantropie, claustrare și conflict definitiv cu lumea. Stingerea acestui conflict exterior nu poate surveni decât prin renunțare la sfidătoarea performanță juvenilă în numele regășirii de sine, a interiorității profunde. Între viață și artă, perspectiva vieții este cea hotărâtoare, inclusiv din punctul de vedere al limbajului, punctiform și muzical.

De la dilema polițistă la cea cognitivă și metafizică (existența sufletului sub formă de aură) cititorul parcurge aproape fermecat tot ambitusul narativ al cărții. Ultima povestire, **Tocmai plecând**, are în centru un erou ce pare să amintească de gabierul Maqroll și Alvaro Mutis, de condiția biblică de nomad și străin a omului pe pământ. De fapt, este vorba de un fals călător. Nu varietatea locurilor, a climei sau a senzațiilor îl atrage; călăuzit de puteri oculte, astrale, pe calea mântuirii, protagonistul povestirii visează să facă saltul între cele două fețe ale medaliei care este lumea, opuse, dar complementare. Curbură plinului dintr-una este în cealaltă curba vidului. Energia vieții trece prin vasele comunicante dintre ele, iar prin *pregătirile noastre de plecare* nu facem decât să ne antrenăm pentru călătoria cea mai aventuroasă care ne așteaptă. Însoțiți neapărat de eroii lui Paolo Ruffilli.

Scriitorul care a naufragiat de două ori

meditații
contemporane

ion crețu

Citim în cotidianul spaniol „El País” știrea potrivit căreia José Manuel Caballero Bonald a obținut, la 24 noiembrie, Premiul Național de Literatură, distincție acordată de Ministerul Spaniol al Culturii pentru întreaga operă. Suntem informați că autorul a primit vestea cu „un amestec de orgoliu și de satisfacție”. Premiul constă din frumoasa sumă de 30 de mii de euro.

Poet, romancier și eseist, José Manuel Caballero Bonald este o figură paradigmatică pentru tabloul literaturii spaniole de după război. S-a născut în anul 1928, la Jerez de la Frontera (Cádiz), a studiat, printre altele, Științele economice, Literele și Filozofia și a fost profesor la Universitatea Națională din Columbia. Primele sale publicații *Las adivinaciones* (1952), *Memorias de poco tiempo* (1954), *Anteo* (1956), *Las horas muertas* (1959) și altele au fost reunite între aceleași coperti sub titlul *Vivir para contarlo* (1969). El cultivă o poezie simbolistă și intimistă în care transpare un anume disconfort în fața lumii, a situației sociale a epocii sale. „Printr-o limbă bogată și foarte elaborată, în care se amestecă elemente baroce și populare, cotidiene, crează o lume personală autentică dominată de experiența artistică”, suntem asigurați. În *Descrédito del héroe* (1977) registrul poetic se modifică: „Acum apare, printr-un joc elaborat al tăcerilor, un cult al imaginației și al memoriei; locul natal, copilăria, experiența vitală și artistică iar preocupările sale lingvistice constante îl conduc la un limbaj extrem de purificat și de ermetic.”

Ulterior, Bonald s-a dedicat și prozei, obținând, în 1962, Premiul „Biblioteca Breve” pentru volumul *Dos días de setiembre*, roman de factură realistă cu implicații hotărât sociale, care narează conflictele ce se consumă între bogații latifundiari dintr-un sat viticol andaluz și săracii locului. Și *¡gata ojo de gato* (1974), următorul titlu, considerat o operă alegorică, are ca scenă de desfășurare a conflictului Andaluzia, totul într-o formulă epică amintind de realismul magic etc. Bonald a scris și mai multe volume de eseuri, ca de pildă, *Breviario del vino* (1980), *Narrativa cubana de la revolución* (1968), *Luces y sombras del flamenco* (1975) sau *Sevilla en tiempo de Cervantes* (1991). A primit de două ori Premiul Criticii (1960 și 1975), precum și Premiul „Reina Sofía de Poesia” (2004).

Reproducem mai la vale interviul acordat de Caballero Bonald cotidianului „El País” după fericitul eveniment.

Întrebare: Vă așteptați să obțineți premiul?
Răspuns: Este o întrebare cu dedesubturi. Orice scriitor crede că are anumite merite, astfel încât cred că meritam premiul.

I. Ce simțiți?

R. Un amestec de orgoliu și de satisfacție. Faptul că un juriu prestigios consideră că ai făcut ceva meritoriu este totdeauna de bine.

I. Vă temeți de dezamăgiri?

R. Nu, asta nu. Dezamăgiri nu prea am.

I. Ce anume credeți că a fost premiat?

R. Preocuparea stilistică. Faptul că scriu cu smerenie, că povestesc lucrurile cu o anumită bază stilistică solidă. Pentru mine stilul este fundamental, chiar dacă unii consideră că el nu contează.

I. În ce-ar consta stilul dumneavoastră?

R. El s-a modificat cu timpul. Am fost un scriitor de factură barocă, dar am reușit să suprim excesele, luxul inutil. Am ajuns la o dicție destul de austeră, dar în același timp, din modestul meu punct de vedere, consider că această dicție este strălucitoare.

I. Ce subiecte abordați?

R. Subiectele în literatură sunt aceleași de la Homer. Sunt milenii de când se povestește același lucru, ceea ce diferă este faptul că se povestește cu grijă sau nu.

I. Trecerea timpului ar putea fi subiectul dumneavoastră major?

R. Acum, da. Și asta deoarece trecutul meu este tot mai bogat și-mi rămâne tot mai puțin viitor.

I. Generația dumneavoastră s-a cam subțiat...

R. Da, au existat morți, sinucideri. O generație care s-a autodistrus, în parte.

I. Dumneavoastră cum ați supraviețuit?

R. Am supraviețuit, mai mult sau mai puțin, grație unei anumite dorințe de a trăi, ceea ce m-a ajutat să trec peste hopuri.

I. Acum doi ani ați spus că nu ați mai scrie poezie... și totuși, tocmai ați publicat un volum de poezii.

R. Da, *Manual de infractores*, la Seix Barra. Voiam să-l numesc *La desobediencia* (*Nesupunerea*). Uneori îmi spun că nu voi mai scrie roman, fiindcă mă plictisește. Este o chestiune de dispoziție.

I. În ultima vreme sunteți mai supărat.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Edgar Allan Poe (1809-1849)

Annabel Lee

De mulți și mulți ani trecuți în stihii

Lângă mare, într-un regat

Trăia o copilă ce poate-o veți ști,

Cu numele Annabel Lee;

Ce n-avea în gând decât a-i fi dat

S-o iubesc, să mă poată iubi.

Eram un copil, copilă și ea

Lângă mare, într-un regat;

Dar iubirea mai mult ca iubire era

Pentru mine și Annabel Lee -

Chiar scrafiu din ceruri în zbor aripat

Ne-ar fi putut pizmui.

Și poate de-aceea în vremi de-altădat'

Lângă mare, într-un regat

Din nouri un vânt s-a pornit, înghețând

Pe frumoasa mea Annabel Lee;

Și rudele-i nobile s-au arătat

Să mi-o ia, să o ducă de-aci,

S-o închidă-n sepulcrul cel întunecat

Lângă mare, într-un regat.

Îngerii n-au fost ferice nicicând

Ca noi, pizmuindu-ne vîi -

Da! Și de-aceea (cum toți par a ști

Lângă mare, într-un regat)

Vântul din noaptea cu nouri porni

Înghețând, ucigându-mi pe Annabel Lee.

Dar iubirea mai mult ca iubire era

Pentru noi, mai mult cât ar ști

Alții mai vârstnici și mai învățați -

Și nici îngerii-n ceruri de sus aripați

Și nici demonii jos sub a mării stihii

Sufletul nu-mi vor desprinde vreodată'

De-al frumoasei Annabel Lee.

Fiindcă luna nu pasă fără-n vise

să-mi țeară

Pe frumoasa mea Annabel Lee,

Și nici stele se-aprind fără ochii sclipind

Ai frumoasei Annabel Lee.

Astfel oricât de lungă noaptea stau lângă

Draga mea - draga mea - viața-mi,

mireasă,

În sepulcrul de lângă al mărilor grind.

În mormântul la marea vuind.

alina boboc

Spectacol pentru un actor

De curând, Teatrul de Comedie a oferit publicului, la Sala Studio, o nouă piesă, cu multiple premiere oficiale, din cauza spațiului redus al sălii (29, 30 oct. și 4, 5, 6 nov. 2005): **Ferdinand VIII**, avându-l drept protagonist pe Tudor Chirilă, în regia Iarinei Demian. Spectacolul folosește un scenariu adaptat după textul lui N.V. Gogol, **Insemnările unui nebun**.

Decorul este simplu, format din pereți lucioși, care pot deveni transparenți sau opaci, în funcție de necesități, regizoarea mizând pe reflectare, ca formă de adâncire a imaginii artistice. Pe pereți, sunt lipite ziare rusești, atârnă chiar două scaune, iar într-un colț tronează bustul șefului de la serviciu. Compartimentarea scenică prezintă două planuri: cel interior (locuința, biroul, sala de interogatoriu, salonul de ospiciu) și cel exterior (stradă reprezintă singura ieșire a personajului, dar și aici ploaia trece prin umbrela lui găurită).

Asimetria închipuitei uși de la locuința modestă a funcționarului Axenti Ivanovici sugerează de la început predispoziția personajului pentru ceea ce se abată de la normă. Plictisit de viața mizeră pe care o duce,

îndrăgostit de fiica șefului, fără nici o speranță de schimbare a condiției lui, Axenti Ivanovici își arogă capacitatea demiurgică de a-și crea propria lume: după ce îi plăcuse să creadă că va ajunge un general faimos, se autoproclamă Ferdinand VIII, regele Spaniei. Numai că acest statut nu îi este recunoscut de nimeni și lumea paralelă în care își propusese să trăiască nu este dispusă la a-i suporta mofturile; este declarat nebun și internat la ospiciu. Ținuta lui rămâne la fel de zdrențuită în cele trei ipostaze: ca funcționar amărât, care se acceptă pentru ceea ce este, apoi ca general și ca rege închipuit, identități sub care se ascunde (evident, doar în mintea lui), refuzând acceptarea unei realități prea cenușii. Normalitatea, caracterizată adesea de monotonie, poate determina deraieri de comportament, așa cum i se întâmplă și eroului din spectacol.

Regizoarea mizează mult pe jocul pe muchie de cuțit, între normalitate și nebunie. Granița este extrem de fragilă și nu se știe până la urmă dacă personajul este nebun cu adevărat sau doar simulează. Situațiile scenice sunt puțin verosimile, luncând adesea în parodie; Tudor Chirilă accentuează neinspirat clișee pe tema parvenirii, devenite locuri comune și care nu mai servesc drept sursă de comic. Expresivitatea corporală este supralicitată (dintr-o preocupare excesivă pentru imagine), în defavoarea interiorizării rolului (multe

replici sunt rostite cu o suficiență complet nepotrivită), gestica se lasă contaminată vizibil de prestațiile din concerte, jocul lui Tudor Chirilă de aici situându-se mult sub cel din alte spectacole (de pildă, **Chirița of Bârzoieni**, unde este persuasiv).

Personajele feminine sunt mult prea suave și de aici senzația de fals. Adina Andrei, actriță cu potențial, se străduiește să facă verosimil personajul (fata șefului), după cum Alina Grigore are momente convingătoare în rolul slujniciei. Apar și personaje figurative, cu singura misiune probabilă de a nu lăsa protagonistul de unul singur pe scenă. Spectacolul nu depășește granițele unui

thalia

experiment, iar cele câteva momente bune sunt subminate și ele de vedetismul interpretului principal.

Distribuția: Tudor Chirilă (*Axenti Ivanovici*), Adina Andrei/ Alina Grigore (*Mavra*), Adina Andrei/ Alina Grigore (*Sophie*), Paul Ipate, Alexandru Potoceanu, Alexander Mustață, Adrian Nour, Paul Cimpoieru (*Funcționarii*), Adina Andrei (*Căfelușa Maggy*), Alexandru Potoceanu (*Cancelarul*), Adrian Nor (*Ajutorul său*). Regia și adaptarea: Iarina Demian. Decoruri și costume: Ștefania Cencan. Ilustrația muzicală: Tudor Chirilă. *Light design*: Iarina Demian și Sorin Vintilă. Traducerea: Eusebiu Camilar, Ada Steinberg, Rostislov Donici.

Sfârșitul acestui an cinematografic este plin de surprize neplăcute. Tradiționalul festival studențesc CineMAiubit nu va mai avea loc. Motivul? Gurile rele spun că de vină sunt luptele intestinale din sânul UNATC, de la vestita Catedră de Film. Așa că ne vom ocupa și în acest număr de DaKINO, ajuns la cea de-a XV-a ediție. Recent, s-au decernat mult râvnitele premii. Din păcate - era însă previzibil - nici un cineașt român nu a luat vreun premiu important. În cel mai bun caz mențiuni și probabil premii de consolare. De ce am spus că era previzibil? Cel puțin din două motive. Primul este că, într-adevăr, calitatea filmelor prezentate era destul de mediocră. Ne întrebăm, dacă acestea au fost selectate ca fiind cele mai bune, cum arătau celelalte? În al doilea rând, problema cea mai gravă cred că se află tot în curtea Facultății de Film de la Universitatea Națională de Artă Teatrală și

cinema

Cinematografică. Cum se explică oare faptul că, deși ne lăudăm în dreapta și în stânga cu marea noastră școală de film, cu iluștrii noștri profesori, regizori geniali, care, fie vorba între noi, nu au mai făcut un film de zeci de ani și nu au mai văzut un film de tot atâta vreme (cu siguranță s-au blocat în **Andrei Rubliov**, idolul suprem), studenții dumnealor nu au luat premii la DaKINO? Până una alta, DaKINO este singurul nostru festival internațional de scurtmetraj. Sau eminențele cenușii nu i-au lăsat pe studenți să participe la DaKINO (nu intră în vederile elitei UNATC-iste DaKINO?) și atunci au sacrificat și CineMAiubit. Dar să vedem în concret cine au fost câștigătorii. Filmul de scurtmetraj **Before Dawn**, regizat de Balint Kenyeres din Ungaria, a fost marea revelație a festivalului DaKINO, câștigând Marele Premiu și premiul pentru cea mai bună

Cineaștii români nu au câștigat aproape nimic la DaKINO

irina budeanu

imagine la secțiunea Ficțiune. De la Dan Chișu am aflat că acest scurt-metraj nu face decât să-și adauge trofee din România la o întreagă listă pe care mai figurează premiul pentru cel mai bun scurtmetraj la Sarajevo Film Festival (2005) și Marele Premiu pentru Scurtmetraj din cadrul Festivalului Internațional de la Sankt-Petersburg (2005). Cu toate că acest filmuleț de șapte minute era fără cuvinte, el i-a impresionat pe toți cei prezenți în sală și pe juriu, pentru că este o poveste emoționantă despre imigrație filmată de un mare profesionist. La secțiunea Documentar, Trofeul DaKINO a fost adjudecat de o producție irlandeză de numai cinci minute, **Undressing My Mother**, în regia lui Ken Wardrop. La secțiunea Ficțiune, premiul pentru „cea mai bună regie“ a revenit suedezului Ruben Ostlund, pentru **Autobiographical Scene No. 6882**, în timp ce **Dark Night**, regizat de israelianul Leon Prudovsky, a fost recompensat pentru „cel mai bun scenariu“ cu 1.500 de dolari. Premiul Special al Juriului a fost câștigat de scurtmetrajul **Maestro**, regizat de Geza Toth din Ungaria, iar Mențiunea Specială de **Between**, în regia francezului David Cangardel. Juriul secțiunii Ficțiune a fost format din Irina Petrescu, președinte al juriului, Magda Catone, Stina Bergman, câștigătoarea Trofeului DaKINO în 2004, Jean Pierre Magnan, directorul Cinema International Cannes, Florin Piersic Jr., Gheorghe Preda, câștigătorul celor mai multe premii DaKINO, și Vivi Drăgan Vasile. Pe de altă parte, juriul Criticii de Ficțiune, format din Cristina Corciovescu, Marilena Ilieșiu și Andrei Crețulescu, a premiat filmul australianului Warwick Thornton, **Green Bush**. „Cel mai bun

regizor“ al secțiunii Documentar a fost aleasă Anja Kvistgaard din Danemarca, pentru **Girl With Telephone**. Juriul, format din Florin Iepan - și el câștigător al unui trofeu DaKINO -, Laura Beldiman, Liviu Carmely, directorul Festivalului Internațional de Film Studențesc de la Tel Aviv, Olivier Gicard, directorul Festivalului Internațional de Film de la Mons, și Eugen Ciocan, a oferit Mențiunea Specială Dancii Tal din Israel, pentru **The El Hindi Sisters**. Așa cum spuneam, participanții din România au făcut o figură modestă. Și totuși au fost și câteva excepții. Vlad Ilicievici și echipa care a realizat documentarul **Svenja și ceilalți** au reușit să atragă interesul juriului și să fie premiați pentru „cea mai bună imagine“ la secțiunea Documentar. În plus, ei au fost recompensați cu premiul juriului criticii la aceeași secțiune, distincție aflată la debut în festival. Tot din România, Diana Deleanu a obținut Mențiunea Specială la secțiunea Documentar pentru producția **Doctor Schileru**. Explicația lui Dan Chișu despre această „performanță“ este următoarea: „prezența limitată a românilor pe lista câștigătorilor este cauzată de situația cinematografiei și a scurtmetrajului românesc. Nu există nici un post de televiziune care să prezinte scurtmetraje“. Noi îi dăm dreptate lui Dan Chișu, dar la această motivație se adaugă ceea ce afirmăm și la începutul articolului: minunata noastră școală de film și profesorii ei, plus faimoșii CNC-iști!

Comunicarea implică dinamism, reacție din partea receptorului; în acest fel, devine imposibil să fie disociată de ideea de proces. Când se analizează comunicarea din punct de vedere lingvistic, trebuie să se înceapă printr-o succintă reconstituire a mecanismului ei structural printr-o ecuație pe care ingineria lingvistică a formulat-o, iar lingviștii au acceptat-o liniștiți.

Primul care a descris procesul comunicării a fost Aristotel; pentru el, acesta avea trei componente: persoana care vorbește, subiectul despre care se vorbește și persoana căreia i se vorbește. Toate reluările moderne ale problemei mențin schema lui Aristotel, îmbogățind-o cu detalii sau dând alte denumiri celor trei componente (v. *emitaător, receptor, mesaj, cod, destinatar, codificare, decodificare, context* etc.).

Câteva aspecte ale teoriilor moderne merită comentarii. În primul rând, faptul că ele focalizează atât vorbirea, cât și scrierea. Procesul

conexiunea semnelor

este simplu. Fiecare ființă umană are o experiență de viață care poate fi transmisă atât prin scris, cât și prin vorbire. Ambele tipuri secvențiale reprezintă fenomene extralingvistice care, la rândul lor, funcționează ca stimuli externi. În acord cu sistemul de coduri, elementul care trimite mesajul, în contact cu stimuli externi, va codifica mesajul. O dată codificat, mesajul se propagă de la emitaător către receptor sub forma unei sonore până atinge auzul decodificatorului. În acest moment se poate realiza un răspuns fiziologic. Pentru ca subiectul receptor să înțeleagă mesajul este nevoie să stabilească o relație cu semnele și reprezentările înmagazinate în creier; prin intermediul lor se construiește mesajul oral.

Cât privește mesajul scris, procesul începe să se diferențieze de la codificarea mesajului. El se transmite receptorului care, prin intermediul vederii, emite răspunsul fiziologic. Mesajul va fi decodificat doar când ajunge la creier: prin intermediul secvențelor de litere, cuvinte etc. se configurează mesajul scris.

De câțiva zeci de ani încoace, teoria comunicării este analizată în context cu alte științe, îndeosebi cu lingvistica. Dar care sunt aspectele din comunicare care revin științei

Ecuația lingvistică a comunicării

mariana ploae-hanganu

limbajului sunt încă probleme nesoluționate. Ideea considerării limbajului sinonim cu procesul comunicării nu a fost acceptată de majoritatea lingviștilor. Chiar privit prin caracteristica de intenționalitate au non-intenționalitate, este greu să măsoară gradul de intenție al emitaătorului în ceea ce ochiul sau urechea receptează.

Mult mai actuală și mai bine primită este teoria conform căreia comunicarea ar fi un proces mult mai vast decât limbajul. Ea înglobează o serie de fenomene care, prezentând asemănări fundamentale cu limbajul, sunt, cu toate acestea, mult mai simple. Plecând de la forme de comunicare elementare, se pot elabora principii aplicabile de asemenea limbajului. Mai entuziaști, apărătorii acestei teorii (Glason, printre alții) susțin că teoria comunicării servește la elucidarea multor aspecte ale teoriei lingvistice pentru că metodele și modelele comunicative pot să contribuie la soluționarea problemelor practice de analiză lingvistică.

Pe de altă parte, în procesul de comunicare emitaătorul va influența conduita receptorului - și aceasta prin intermediul limbajului -, ajungându-se la ceea ce s-a numit *comunicare eficace* și despre care am vorbit cu alte prilejuri. Comunicarea eficace va avea loc întotdeauna când ea va produce în receptor un asemenea stadiu de convingere, încât îl va duce la luarea unei decizii. Desigur că transmiterea unui mesaj nu se face întotdeauna cu fidelitate, având în vedere un număr mare de factori interni care se interpun între emitaător și receptor, dar și externi. Se spune chiar că un mesaj nu ajunge niciodată intact la receptor, așa cum s-a produs în creierul emitaătorului. Pentru ca o comunicare să se realizeze corect este necesară actualizarea mai multor factori: în afară de identitatea de coduri și de condițiile care să asigure propagarea sunetului sau a scrierii pentru a ajunge la receptor, este nevoie de existența unor afinități de repertoriu / interes între emitaător și receptor și de calitatea mesajului de a fi inedit sau imprevizibil. Un mesaj va comunica ceva doar dacă el va conține o anumită doză de previzibilitate. Totala previzibilitate, ca și imprevizibilitatea, va

prejudicia comunicarea. În primul caz, decodificatorul se dezinteresează de mesaj prin lipsa totală a noutății; în cel de al doilea, cantitatea de informație se reduce la zero în virtutea sferelor de interes diferite la emitaător și receptor. Previzibilitate conduce la *redundanță* și ea este cea care susține evoluția sistemului lingvistic. Pentru ca un mesaj să fie corect decodificat de către receptor este nevoie să includem în el anumite elemente care nu-i vor îmbogăți conținutul, dar vor apăra semnificația în cazul interferenței altor factori, cum ar fi, spre exemplu, în cazul mesajului oral, zgomotul. **Umberto Eco** în *L'oeuvre ouverte*, Paris, 1965 oferă un exemplu destul de sugestiv când expresiei *je t'aime* îi adaugă, într-o comunicare orală, alte elemente, cum ar fi *mon amour*, redundante de altfel, dar care asigură transmiterea mesajului, evitând orice interferență negativă care poate avea loc, de exemplu, cu *je hais*.

Există în teoria comunicării obișnuița de a realiza *cuantificarea informației*. S-a stabilit prin convenție, de mult, așa numitul *binarism* ca fiind tipul cel mai simplu de alegere între două posibilități egale prin alternative *da/nu, pozitiv/negativ*, etc. Baza oricărui sistem de trăsături distinctive ale limbajului se situează pe principiul opozițiilor. Acest lucru a fost confirmat și de ingineria lingvistică care a folosit semnele binare sau *binary digit* sau, mai simplu *bit*, aceasta devenind măsura unitară de informație. Cu ajutorul ei este posibil ca într-un mesaj să se evalueze numărul minim de astfel de decizii binare care dă voie receptorului să reconstituie ceea ce trebuie extras din mesaj ca esențial și semnificativ.

În plan lingvistic, aceste modele de analiză din teoria comunicării ajută la cunoașterea trăsăturilor distinctive care intră în componența invariantelor unei limbi și care-i vor conferi acesteia caracterul de universalitate în raport cu alte limbi.

corina bura

Ne aflăm în câmpul unei formule magice sau a unei criptări de genul celor întâlnite în structurile sonore ale muzicii baroce. Șirul literelor, ce au și un sens muzical (la, si bemol, mi, mi sol - în terminologia germană, și, cu mici deosebiri, și în cea engleză, sunetele sunt identificate cu ajutorul literelor, un simplu exemplu ar arăta că Mi-re-la poate fi scris Eda), Abeeg este pseudonimul sub care Robert Schumann (1810-1856) a publicat prima sa compoziție, o suită de variațiuni pentru pian. Cu toate că spațiul geografic germano-austriac poate fi considerat o veritabilă „fabrică de genii” în cele mai importante domenii ale științei și culturii, alegerea acestui trio s-a oprit asupra lui Schumann, care, alături de Schiller se numără printre cei mai iubiți germani. Dacă Felix Mendelssohn-Bartholdy reduce în conștiința contemporanilor pe J.S. Bach, Schumann se află printre inițiatorii unei societăți, „*Davidsbündler*” și la conducerea unei publicații, „*Neue Zeitschrift für Musik*”, în care timp de zece ani a atras atenția asupra marilor valori germane, precum

Abeeg

Beethoven, Schubert sau Weber, eclipsate în epocă de Rossini și de școala acestuia. Literatura pentru acest tip de formație camerală este foarte bogată, sonoritatea pianului, cu posibila opulență armonică fiind mai apt a produce satisfacție estetică. Dacă în cazul unui cvartet de coarde (care are și avantajul său, performanța nefiind legată de existența unei săli cu pian) omogenitatea în emiterea sunetului joacă un rol esențial, trio-ul cu pian are drept erou principal pianistul care conduce de fapt întregul discurs, mai ales în lucrările cu scriitură clasică, ce pot aparține atât Primei Școli Veneze, Romanticismului, cât și Impresionismului sau cu ramificații ce pot pătrunde adânc în secolul XX. Trio ABEEG, fondat în 1976, se numără printre formațiile ce au deja o „tânără istorie”, iar distincțiile naționale și internaționale, precum și o impresionantă discografie, la rândul ei răsplătită cu mai multe premii ale criticii germane, îl recomandă celor dornici să asculte o muzică de mare calitate. Deși a fost prezent în 2003 la cea de-a XVI-a ediție a Festivalului „Enescu”, cu un program integral Beethoven, într-o execuție tehnică și stilistică impecabilă (susținută și pe instrumente celebre din secolul XVIII, aparținând lui Guarneri del Gesù și Matteo Goffriller)

prestația a trecut mai puțin observată decât s-ar fi convenit, fapt explicabil însă în avalanșa celor circa 40 de manifestări cât cuprinde un asemenea eveniment. Institutul cultural „Goethe”, în cadrul unui program „Stabilitätspakt für Südosteuropa”, a intermediat reînălțirea cu același trio pe scena Atheneului Român. Programul a fost mai diversificat: F. Mendelssohn-Bartholdy, Maurice Ravel și Antonin Dvorak (Trioul „Dumky”), repertoriu totuși „clasic”, pe rețetă sigură, deși, poate, am fi preferat ceva din lucrările înregistrate cu Janacek, Henze, Rihm sau Killmayer sau poate că workshop-ul realizat

muzică

ulterior sub genericul „Balkan-Trios” (România, Bulgaria și Serbia) la Universitatea Națională de Muzică din București, cu trei formații camerale aparținând celor trei state, ne plasează pe noi, românii, undeva, pe niște coordonate geografice care, în subsidiar ne pune eticheta de europeni - categoria a II-a sau a III-a? - neputând să nu fac legătura cu apariția pe scenă a câtorva instrumentiști ai orchestrei din Berlin la concertul din luna trecută, însoții de borsete și poșete!?

Să terminăm totuși într-o notă mai optimistă deoarece pianistul Gerrit Zitterbart are o prezență fermecătoare, prin bunul gust al interpretării, prin precizia și pasiunea cu care cântă, iar tinerii pe care cei trei muzicieni i-au povăluit timp de patru zile au avut o experiență profesională pe care cu siguranță nu o vor uita prea curând.

Vina(mericanii)!

(urmare din pagina 2)

acum) istoric a gafat MRU, ci și ca om de stat, ca om politic, preferând o gogoriță, o *minciună* adevărului politic. Americanii nu au venit vreme de 60 de ani în România pentru că nu au avut interes, deoarece căzuseră la pace, sub formă de sofistic, perfect „diplomatic“, „război rece“, cu rușii, împărțindu-și cu aceștia lumea. Iar dacă vin acum e tocmai pentru că au interes, dar în cadrul altui război, la fel de *neconvențional*, dar în alt fel neconvențional decât războiul rece: este vorba de războiul mondial de informații-contrainformații și neogherilă împotriva *terorismului*, cu terorismul (căci, să nu uităm, orice război e un joc, un dans cu doi parteneri). De-asta vin americanii acum, nu

vizor

pentru a împlini așteptările bunilor și străbunilor noștri care, la fel de mințiți politico-diplomatico-mediatic cum suntem și noi azi, au așteptat ca proștii niște stăpânitori mai buni, dacă nu altruiști, măcar interesați și, bazându-se pe această idee pe cât de răspândită, pe atât de falsă, au înfundat eroic pușcăriile. Ame-

ricanii vin acum nu din rațiuni istorice, ci din rațiuni de pură actualitate, pentru a fi mai aproape cum n-au fost niciodată de Orient, de Irak, de Afganistan, de Iran: de lumea islamică și de mănșosul Golf Persic, în mod atât de nedrept repartizat de către Providență necredincioșilor, prin Marea Neagră, interesantă, ca zonă și cap de pod, în sine, așa cum nu degeaba tot insistă președintele Traian Băsescu. Americanii nu vin, de fapt, în România, ci prin România. Nu-i interesăm prin noi înșine.

Argumentul cu așteptarea de 60 de ani în sfârșit împlinită pentru strănepoți este, prin urmare, un fals și mincinos argument istoric, dar și un fals, prost găsit și prost construit argument mediatic: MRU a încercat să apeleze la un simțământ popular - cel antirusesc -, preferându-l, într-un mod jignitor pentru capacitatea noastră de înțelegere și de acceptare a adevărului, explicării prin *actualitate*, mult mai folositoare și mai pertinentă. Procedând astfel, el s-a bazat pe o schemă *mediatică*, de *televizor*, nu politico-diplomatică, pe o imagine de sorginte mediatică asupra așteptărilor publicului din România, pe o falsă și jignitoare *interpretare* referitoare la românii actuali. Pe aceeași interpretare despre românii actuali pe care se bazează, de pildă, emisiunile lui Teo Trandafir sau ale lui Dan Negru. Calitativ, nivelul și unghiul de atac, ca și calitatea aprecierii sunt aceleași.

Complicitatea eurilor

(urmare din pagina 15)

cucul - adică, ce va discerne dionisiac-demiurgic, cucul? Va discerne, din otravă, propria natură-ființă transcensă (cu esență pirică): va elimina, prin operația alchimică a băutului, tocmai inutilitatea otrăvită - „reducând“ alchimic OTRAVA - la ELIXIR;

c-„ulcioare de foc îi întind“: din nou, **ulciorul** - dar, de data aceasta, adevăratul **ulcior-ființă transcensă** (sau, oricum, în curs de transcendere): **de foc**. De data aceasta, nu mai avem de-a face cu SOLVE și COAGULA (operațiunile alchimice primare) - ci cu PURIFICATIO (a 3-a fază a transfigurării alchimice): **lutul** devine FOC - iar **adâncimea** ulciorul devine întinderea înfinită: CERCUL DIVIN, ATOTCUPRINZĂTOR AL CREAȚIEI - cercul divin care circumscrie CRUCEA PULSATORIU-CRISTICĂ;

d-e firească apariția aplatizării-**pat** - nu pentru **erotism terestru**, ci ca **spațiu al somnului transfigurator**: migrează spiritul dinspre jos spre sus, pe calea spirituală, pe HORNUL DRUMULUI SPIRITUALIZĂRII ALCHIMICE: FLUIERĂ-VÂNT.

„Pe pat de cuie îl culc“. De observat, iarăși, „artificiile“ ritualistice: CUC+uie - îl CU(L)C.

Patul pătimirii-transfigurare are razele-cuie (care străpung ultimele învelișuri iluzorii ale eului terestru, precum și ultimele porțiuni de non-transparentă spre tărâmul spiritual-FOC DIVIN). Apoi, **culcarea** - pentru transgresare în divin - mai întinde o capcană figurativ-ritualistică: „il(fac) să redevină CUC SACRAL“.

a-prin CULCARE, dar și prin

b-operațiunea de discernere clară a VERTICALEI SPIRITUALIZANTE (a lui L), de orizontala amorfă-materială, inerțială, a lui L. Ambele faze de discernere sunt cuprinse în sibilinicul-figurativ (de fapt, o hieroglifă alchimică) a vocabulei CU(L)C.

Fachirismul-spiritualizare nu s-a încheiat - e necesară decăderea supremă, pentru realizarea APOTEOZEI: „lopeți de pământ/ arunc peste el/ și stele fumegânde/ și focuri crescânde“.

LOPATA, prin figurativul ei (hieroglific) este casa (pătrat)-fixare+forța de evadare din casă, pe verticala spiritualizantă, figurată (hieroglific)

de coada lopeții:

Din pătratul stabilității întru materia amorfă-inerțială - se produce eliberarea spirituală. **Pământul** aruncat peste el (în mormântare nu a non-eului, ci a eului care s-a revelat sieși ca spirit) înseamnă **astuparea** căilor de regresie-revenire spre materia-trup. S-a produs o conlucrare-complotare perfectă, între cele 2 euri umane, cu scopul revelării unicului eu real: SINEA SPIRITUALĂ.

Iar „lopeți de pământ“ - înseamnă țâșniri spirituale-ÎNVIERI. Învierea apare, întâi, ca un halou neclar, în jurul **nucleului spiritual-stele**: „fumegânde stele“ (transfigurarea pământului). Sunt evidențiate, astfel, ultimele **zguri** (retroactiv, dar mai curând retrospectiv) din jurul **aurului alchimic**. Pentru a se **lămuri**, apoi, printr-o discernere totală și perpetuu evolutivă: FOCUL SPIRITUAL (focuri crescânde=marcarea continuei evoluții spirituale, prin forma gerunzială, creatoare de infinite ecouri-ceruri înfocate spiritual-suprapuse). Pentru prima oară, sensul este decisiv-evolutiv: **focuri crescânde**. CUCUL=HIEROGLIFA CRUCII VITAL PULSATORII.

„Eu cu jonglerii/ eu cu clovnerii“. Oare eul terestru al Artistului - este un eu învins? Da, în măsura în care el a cedat total autoritatea eului terestru. Nu - în măsura în care el a **conștientizat** necesitatea acestei cedări decisive. Sau: nicidecum - în măsura în care apără EROIC, în mod complice, ipostaza sa transcensă. Finalul poemului *Fachir* spune, de fapt, că eul terestru-Artistul are eroismul autosacrificial al MIMĂRII-DISIMULĂRII permanente, pentru cei profani - cititorii (pentru a și apăra adevărata natură, cea revelată - de ochii satanic-distructivi ai profanilor-cititori de **pagină-pat**): acțiunea spiritualizantă este una inițiativă - deci, **perfect discretă (și secretă)**. Profanii (văzătorii **paginii-pat**, ca dimensiune hipnotică) vor fi lăsați să vadă versatilitatea schimbării **formale: jonglerii, clovnerii** - iar nu esențialitatea fixării în transcendență. Inițiații vor vedea hotărârea nestrămutată de EVOLUȚIE SPIRITUALĂ (prin rugul suferinței cristice-autosacrificiale): **focuri crescânde**. Li se va revela, deci, NARCISIACA PASĂRE-NEPASĂRE: ANDROGI-NUL SPIRITUAL-ARTISTUL.

Dacă nu cumva ministrul Ungureanu va fi spus, indirect însă, *necontrolat*, ca victimă perlocuționară a propriilor spuse, adevărul, așa cum pare a o fi dovedit, tot indirect, reacția imediată a autorităților ruse după semnarea (cu pupături) a tratatului româno-american privind „facilitățile“ românești puse la dispoziția americanilor și „bazele“ americane din România: venirea americanilor e, poate, pe termen lung, un pinten strategic în coasta rușilor, ca premieră istorică absolută. Deci poate că despre Rusia viitoare, potențială, nu despre cea a trecutului este vorba, și atunci ministrul Ungureanu a spus *neexplicit, ocolit*, adevărul.

Ar fi fost preferabil însă să ne vorbească pe față și direct, nu prin intermediul trecutului și prin intermediul presei și al imaginii ei „tabloidală“, manelistică, despre noi. Alt trecut, alte așteptări, altă istorie au determinat această venire a americanilor, care nu are legătură cu așteptările nesatisfăcute ale românilor, ci doar cu nevenirea lor de atunci, cu prezentul terorist, alter-alter-globalizant al planetei și cu potențialul Rusiei.

Vorbiți-ne pe față, aveți curajul adevărului, și vom înțelege, căci ne cunoaștem și limitările, și interesele ca popor! Lăsați falsa diplomație, disprețuitoare, și politica prost înțeleasă (tocmai de către voi, ca oameni politici) față de propriul popor! Americanii au venit pentru că au avut ei nevoie, nu noi. Să sperăm însă că și noi, și ei vom avea numai de câștigat de pe urma acestei veniri mesianic ambalate, ca pentru proști.

Zilele Eminescu

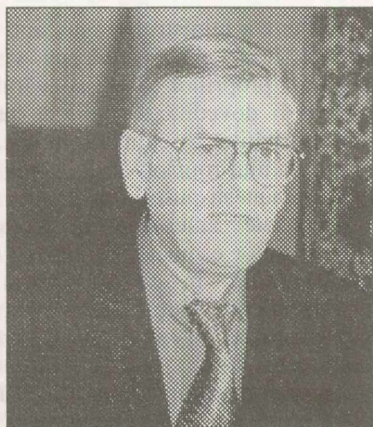
Casa de Cultură „Mihai Eminescu“ Oravița, în colaborare cu Direcția pentru Cultură și Patrimoniu Național Caraș-Severin, Consiliul Local al orașului Oravița, Primăria Orașului Oravița, organizează cea de-a XVI-a ediție a manifestărilor culturale „Zilele Eminescu la Oravița“, în cadrul căreia se desfășoară Concursul Național de Creație Literară „Mihai Eminescu“

Concursul se desfășoară pe trei secțiuni: poezie, proză și eseu - critică literară. Textele, 5-7 poezii, maximum 10 pagini pentru proză și eseu - critică literară, se redactează la două rânduri în trei exemplare cu motto și datele personale (adresă, ocupație, număr de telefon) închise într-un plic mic pe care se va scrie motto-ul lucrărilor.

Lucrările se primesc până în data de 29 decembrie (data poștei) pe adresa: Casa de Cultură „Mihai Eminescu“ Oravița, cod 325600, județul Caraș-Severin, cu mențiunea „pentru concurs“

Vârsta de participare: maximum 35 ani.

Informații suplimentare la telefon: 0255571248 sau 0742952617.

Ioan Suciu

Dacă înainte de 1989 existau cozi pentru lapte, tacâmuri de pui sau chiar pentru cărți, acum se face coadă la plata impozitelor sau a unor datorii la bănci. Faptul că se stă la coadă pentru obținerea unui autograf de la Mario Vargas Llosa sau Andrei Pleșu este normal. Dar să stai ore întregi, uneori în ploaie sau în frig, pentru a-ți plăti niște taxe către stat mi se pare absurd. Stând la un astfel de rând mă gândeam la un comentariu citit undeva pe Internet, care era cam așa: *Nu mă înțeleg deloc cu tristetea. Nu-mi plac cărțile triste. Nu-mi plac filmele triste. Nu-mi place muzica tristă. Nu înțeleg de ce anumiți oameni caută intenționat aceste lucruri. Ascult orice gen de muzică atâta timp cât este ritmat și plin de viață. Mă uit la orice film atâta timp cât mă face să zâmbesc. Citesc orice carte care mă scutește de chinul de a-mi construi singur o altă lume, iar lumile mele sunt toate vesele. Dacă am nevoie de lucruri triste, nu trebuie să mi le închipui. Sunt o mulțime în jurul meu și chiar în mine. De veselie, zâmbete, de viață, am eu nevoie.* Într-adevăr, am reflectat eu, dacă aspectele vesele din cărți, umorul, romanele comice sunt de preferat cărților care arată lucrurile mai întunecate și apăsătoare ale vieții, de ce tocmai acestea din urmă sunt căutate?

În spatele meu conversația unor adolescente - niște studente sau eleve, mi-au atras atenția. Discutau despre cărți și despre lecturile de plăcere. Una dintre ele, având părul blond legat cu o bentișă albă, îi tot dădea zor că-i place *Olimpian Ungherea*. Cealaltă, o brunetă înaltă o întrebă după ce criteriu își alege cărțile. „N-am un criteriu anume, cred că e vorba de întâmplare.” Cealaltă, bruneta, îi spuse: „Bine, dar în felul acesta poți să-ți pierzi timpul cu romane proaste.” „Dacă îmi plac, pentru mine nu sunt proaste” răspunse blondă. „Dar ești de acord că există o ierarhie a valorilor cărților și scriitorilor? Uite să spunem că ai la dispoziție, *Madam Bovary* de Flaubert, *Stăpânul inelelor* de Tolkien, *Moromeții* de Marin Preda, *Ghepardul* de Lampedusa, *Rețeta gloriei* de Olimpian Ungherea, *Fiesta* de Hemingway, *Dans, dans, dans* de Haruki Murakami, *Sub vulcan* de Malcolm Lowry, *În ajun de Turgheniev*, *Terapia* de David Lodge, *Patul lui Procust* de Camil Petrescu. Care ar fi ordinea de valoare a acestor cărți?”

„Nu știi, spune-mi tu.” „Ordinea valorii romanelor ar fi următoarea: 1. *Madam*

Preferințe ciudate de lectură

Bovary, 2. *Ghepardul*, 3. *Sub vulcan*, 4. *Patul lui Procust*, 5. *În ajun*, 6. *Terapia*, 7. *Dans, dans, dans*, 8. *Moromeții*, 9. *Fiesta*, 10. *Stăpânul inelelor*, 11. *Olimpian Ungherea*. Sigur că acest clasament este discutabil, dar oricum nu-l poți pune pe *Olimpian Ungherea* pe locul 1. „Mă rog. Acum citesc *American Psiho*, de Bret Easton Ellis. Și-mi place, mai ales tonusul ăsta al americanilor. Îmi plac cărțile cu tipi din ăștia grozavi, ca Patrick Bateman. Ce trai știa ăsta să ducă, e ceva extraordinar!” spuse fata blondă. „Eroul din *American Psiho*?” întrebă cealaltă. „Exact! Sunt fascinată! Cartea asta arată ce înseamnă modul de viață american!” „Bine dragă, dar Bateman ăsta, nu era un criminal? Am văzut filmul!” „Dacă n-ai citit cartea nu poți să ai aceleași senzații! Viața liberă adevărată a unui tânăr sănătos și frumos, care știa să nu piardă nici una din plăcerile oferite de un înalt nivel de civilizație! Funcționar pe Wall Street din Manhattan, nivel de venit excelent, atent la modă și la aspectul său fizic, costume Armani, cosmetice pentru piele fină, dotări electronice sofisticate de distracție la el acasă, un mediu de oameni pricepuți la

din lumea americană și să-i dea viață. Sigur că a pătruns și în niște introspecții ale minții sale, ca Dostoievski.” „Dragă, eu n-am citit cartea, dar în filmul respectiv eroul discută la restaurante de lux cu prietenii săi depre haine, modă și mâncăruri, după care este arătat dintr-o dată cum face o crimă oribilă. Și treaba se repetă: dimineața Bateman este la biroul său supraluxos, seara la vreun restaurant de lux și noaptea căsăpește pe câte cineva, așa, firesc, ca și cum ar bea apă. Eu zic că nu se leagă, par două filme diferite. Crimele lui nu au nici o motivație.” „Păi vezi? Eu zic că era mai bine să citești cartea. Romanul este un monolog al lui în care spune ceea ce face.” Spune, dar își explică faptele? Fiindcă la Dostoievski se face o analiză a filozofiei personajului. Bateman era credincios? Ce anume crede el despre ideea de vinovăție? „Nu rezultă din carte. Descrierea faptelor lui și a vieții lui e prea palpitană pentru astfel de amănunte. Face deseori referire din ziceri ale unor criminali în serie, tipi necunoscuți pentru cei cu care stă el de vorbă de obicei, o societate de oameni care cutreieră restaurantele și barurile de noapte și care nu prea au auzit de

fonturi în fronturi

restaurante, mâncăruri rafinate, fel de fel de ingrediente, băuturi de calitate și țigări excepționale!” „Și droguri!” „Dragă, noi suntem cam încuiați încă! Numai cei din lumea bună știu să folosească așa cum trebuie cocaina, cum făcea și Bateman!” „Da, dar mai scotea și ochii cerșetorilor noaptea, și mai făcea și alte crime oribile!” E adevărat, dar numai cu oameni inutili! Cu negri leneși dați afară din serviciu, cu bătrâni evrei care ocupau degeaba câte-o bancă seara în vreun parc, vreo prostituată isterică și narcomană!” „Adică un fel de fascist!” „Ba, pardon, Bateman nu făcea parte din nici o organizație! Acționa singur și numai din plăcere!” „Păi după câte spui, asta era și mai oribil. Dacă arabii onești din lumea asta ar fi citit această carte, s-ar fi înscris cu toții în *Al-Qaeda*, pentru a distruge fără șovăire această societate de oameni hiperdotați din punct de vedere tehnic, al modei și prezentării în lume, dar în realitate niște monștri dezgustători! Autorul acestei cărți, Easton Ellis a făcut un deserviciu Americii și înțeleg acum de ce este controversat!” „Dar de ce dragă, el este un personaj exacerbat doar! Greșeala onora este asocierea pe care o fac între modul de viață extraordinar de comod, dat de sistemul social american, și crimă!” „Mă rog, și cine face această greșală, cititorul sau scriitorul?” „Dragă, scriitorul nu a făcut decât să ia un personaj

Dante sau Homer.” „Adică înalta societate new-yorkeză, cu studii la Universități de prestigiu să fie așa incultă? Asta vrea să arate Ellis?” „Nu înseamnă că dacă nu cunosc pasaje din declarațiile criminalilor celebri, publicate în ziare, nu au cultură. Bateman este obsedat de acțiuni criminale, și implicit de oamenii care le-au înfăptuit. Uneori mai și spune ceea ce face, de exemplu că arc în frigider capul tăiat al unei tinere femei, dar nu este luat în seamă. Este de fapt un psihopat, dar în viața aceea trepidantă nimeni nu observă, sau, dacă anumite lucruri se văd nu li se dă interpretarea corectă. De exemplu, Bateman se duce cu rufele murdare de sânge la curățătorie (ținută de niște chinezi, cea mai bună din oraș!) în același loc, de mai multe ori, și în mod curios nimeni nu este șocat. El chiar mai și reclamă faptul că petele nu sunt scoase destul de bine. Lumea în care se învârtă și trăiește el este prea preocupată de alergatul după alungarea plictiselii, cheltuirea banilor și căutarea celor mai rafinate plăceri, fără nici o limită în această direcție.” „Bun; toate astea te distrează?”

„Sigur. Mă interesează și-mi plac la nebunie!” răspunse cealaltă.

M-am întrebat din nou ce fel de oameni pot fi aceia pe care lucrurile sinistre îi pasionează și-i distrează.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.